

Integrace cizinců a menšin do české společnosti ve vztahu k úzké části majority

Petr Vápeník

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petr VÁPENÍK**
Osobní číslo: **H08231**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Postoj úředníků k integraci cizinců a menšin do české společnosti**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti multikulturní výchovy, migrace, integrace.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu formou Q-metodologie.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DLUHOŠOVÁ, H. Integrace cizinců v České republice. In ŠÍŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 280 s. ISBN 978-80-7367-182-2.

HLADÍK, J. Multikulturní výchova (socializace a integrace menšin). 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. ISBN 80-7318-424-9.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s. , 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4

PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie – Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. 3. vyd. Praha: Portál, 2010. 220 s. ISBN 978-80-7367-709-1.

PRŮCHA, J. Multikulturní výchova: Teorie – praxe – výzkum. 1. vyd. Praha: ISV, 2001. 212 s. ISBN 80-85866-72-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

25. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.8.2011

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá předsudky o cizincích a menšinách v České republice. Teoretická část pojednává o vymezení klíčových pojmů, příčiny vzniku předsudků a jejich rozdělení. Na teoretickou část pak navazuje část praktická. V rámci výzkumu jsem utvořil finální výběr výroků o cizincích. Respondenti pak měli seřadit tyto jednotlivé výroky podle oblíbenosti. Cílem výzkumu bylo na základě zjištěných dat vzájemně porovnat výsledky mezi dvěma skupinami respondentů a zjistit, jestli je mezi nimi statisticky významný rozdíl.

Klíčová slova: předsudek, stereotyp, multikulturní výchova.

ABSTRACT

This thesis deals with the prejudices of foreigners and minorities in the Czech Republic. The theoretical part deals with definitions of key terms, causes of prejudice, stereotypes and their classification. The theoretical part is followed by a practical part. The research formed the final selection of statements by foreigners. Respondents were then arrange these different statements by popularity. The purpose of the research was based on the gathered data to compare results between two groups of respondents and determine if it is between them a statistically significant difference.

Keywords: prejudice, stereotype, multicultural education.

Děkuji panu Mgr. Jakubu Hladíkovi, Ph.D. za to, že mi vedl bakalářskou práci a svými věcnými radami a připomínkami se snažil mě nasměrovat tak, aby práce byla věcná a tématicky ucelená.

Rovněž děkuji respondentům, kteří se účastnili výzkumu za jejich ochotu.

V neposlední řadě bych chtěl poděkovat své partnerce a rodině za podporu a trpělivost.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VNÍMÁNÍ JINÝCH OSOB	12
1.1 IMPLICITNÍ TEORIE OSOBNOSTI.....	12
1.2 STEREOTYPIZACE	12
1.3 POSTOJE	13
1.4 PŘEDSUDEKY	14
1.5 STEREOTYPY	15
1.6 ROZDÍL MEZI PŘEDSUDEKY A STEREOTYPY.....	15
1.7 VZNIK A VÝVOJ ETNICKÝCH A RASOVÝCH PŘEDSUDEKŮ	16
2 KOMUNIKACE A DOROZUMÍVÁNÍ	19
2.1 INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE – HISTORIE A SOUČASNOST.....	19
3 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA	21
3.1 UKOTVENÍ MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY VE ŠKOLSKÝCH DOKUMENTECH	22
3.2 CÍLE MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	23
3.3 VZTAH MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	23
3.4 UPLATNĚNÍ MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY V PRAXI.....	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	25
4 PŘÍPRAVA A PRŮBĚH VÝZKUMU	26
4.1 CÍLE VÝZKUMU	26
4.2 DRUH VÝZKUMU	27
4.3 STANOVENÍ PROMĚNNÝCH A HYPOTÉZY	28
4.4 VÝZKUMNÁ METODA.....	28
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	29
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	30
5 INTERPRETACE DAT A VÝSLEDKY VÝZKUMU	31
5.1 VÝSLEDKY TRŽDĚNÍ Q – TYPŮ SKUPINY „CIVILNÍ SEKTOR – ŽENY“	31
5.2 VÝSLEDKY Q – TYPŮ SKUPINY „CIVILNÍ SEKTOR – MUŽI“	35
5.3 VÝSLEDKY TRŽDĚNÍ Q – TYPŮ SKUPINY „POLICIE – ŽENY“	37
5.4 VÝSLEDKY TRŽDĚNÍ Q – TYPŮ SKUPINY „POLICIE – MUŽI“	41
5.5 VZÁJEMNÉ SROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ	44
5.5.1 Vzájemné srovnání výsledků pomocí aplikace STATISTICA 9.0.....	45

5.6 ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ VÝZKUMU	47
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
INTERNETOVÝ ZDROJ	52
SEZNAM TABULEK.....	53
SEZNAM PŘÍLOH.....	54

ÚVOD

Lidská společnost je převážně tvořena většinovou částí populace označovanou jako majorita a několika menšinovými skupinami populace, které se označují jako minority. Tyto menšinové společnosti se mohou vyznačovat různými odlišnostmi, např. kulturními, sociálními, etnickými, rasovými, náboženským apod. Zmíněné odlišnosti mohou mezi majoritní a minoritní společností působit negativně a vyvolávat mezi skupinami určité nerovnosti. Tyto nerovnosti jsou pak důsledkem diskriminace, kdy majoritní společnost určité jedince neuznává, poškozují nebo znevýhodňuje. Takový přístup často vychází z předsudků a pokud společnost nedokáže tyto předsudky dostatečně eliminovat a lidé nejsou vychováni k jejich odmítání, může diskriminace přerůst i v agresivní činy.

Podle agentury STEM, která v této oblasti provedla v roce 2009 výzkum si polovina obyvatel ČR myslí, že se česká veřejnost dokáže chovat k cizincům žijícím a pracujícím na našem území bez předsudků a zaujatosti, polovina lidí o tom pochybuje. Občané České republiky lépe vnímají cizince z blízkých okolních států oproti cizincům ze vzdálenějších destinací.

Jedinec své předsudky a postoje získává v průběhu svého života, ovlivňují jej nejen vlastní rodiče, ale i okolí, ve kterém vyrůstá, přátelé a spousta dalších důsledků. Odstranění získaných předsudků a postojů však není jednoduché. Mnohdy se jedná o ustálený a několika generační proces, který zapříčinila dlouhodobá izolovanost českého národa. Naše společnost by se dala charakterizovat do roku 1989 jako monolitní.

Výše uvedené závěry mě ovlivnily natolik, že jsem se rozhodl svou bakalářskou práci zaměřit na zmapování a vzájemné porovnání postojů a předsudků, které zaujímá úzká a specifická část občanů ČR participující na integračním procesu cizinců.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VNÍMÁNÍ JINÝCH OSOB

To, jakým způsobem vnímáme jiné osoby, se odvíjí od spousty různých faktorů. Člověk na nás může udělat dojem dobrý, nebo špatný. Vše záleží na našich vnitřních pocitech, které mohou být ovlivněny např. prostředím, ve kterém jsme vyrůstali, lidmi, kteří nás obklopují, popř. názory rodičů. Samozřejmě hodně velký vliv na míru ovlivnění mají média a sdělovací prostředky.

Nicky Hayesová (2009) se ve své knize Základy sociální psychologie zabývá otázkou formování dojmů, kde popisuje různé faktory, které se na procesu tvoření dojmů podílí. Jsou to implicitní teorie o osobnostních rysech, vlastní osobní teorie o druhých, tak zvané osobní konstrukty. Dále pak to jsou první dojmy a kategorizace druhých za použití stereotypů.

1.1 Implicitní teorie osobnosti

Implicitní teorie osobnosti je nástrojem, který nám pouze pomáhá dotvořit si obraz o osobnosti člověka, o kterém už něco víme. K vlastnostem, o kterých víme, si doplňujeme ty vlastnosti, které se s nimi obvykle vyskytují. Ten, kdo má určitý povahový rys, má také několik dalších, které jsou s ním spojeny. Podle implicitní teorie považujeme některé osobnostní rysy za důležitější než jiné. (Hayesová, 2009)

1.2 Stereotypizace

Hayesová (2009, s. 74) tvrdí, že důležitým aspektem tvorby dojmů o lidech je **stereotypizace**. Pojem stereotypizace vyjadřuje klasifikaci podle předem daných kritérií na základě povrchních charakteristik, jako je například barva pleti či sexuální orientace. Při stereotypizaci nebereme vůbec ohled na to, jaký člověk ve skutečnosti je, ale zařazujeme si jej do předem daných kategorií.

Způsoby vnímání jiných osob pak v zásadě ovlivňují naše vzájemné sympatie. Podobnost osobních konstruktů, postojů a názorů hraje důležitou úlohu jak při prvním setkání s člověkem, tak při utváření dlouhodobých sociálních vztahů. A právě to, jaké člověk zastává názory, postoje či stereotypy, je klíčové pro vznik harmonického dlouhodobého vztahu.

Proč některé jedince vnímáme kladně a jiné záporně? Proč v nás někdo vzbudí sympatie a někdo averzi? Je snadné vytvořit spoustu otázek podobného typu, ale hledat na ně objektivní odpověď však bude jistě složitější.

1.3 Postoje

Pojem postoje vnesli do sociologie a sociální psychologie W.J.Thomas a F. Znaniecky (1918,1920) svým dílem o polském rolníkovi v Evropě a v Americe. Jejich tehdejší definice se sice neujala, ale dalo by se říct, že jejich pojetí postoje bylo přijato. Postoj chápali jako „*individuální protějšek společenské hodnoty*“ a hodnotu jako to, co je „*objektem společensky důležitým*.“ Postoj by měl vyjadřovat vztah k nějaké hodnotě, způsob nějakého hodnocení. Můžu to být v podstatě cokoli, čím tento hodnocený objekt hodnotím. (Nakonečný, 2009).

O přesnou definici termínu „postoje“ se pokoušelo mnoho odborníků. Pro názornost uvádím několik definic, které tento uvedený pojem objasňují:

- Fishbein a Ajzen (In Hayesová, 2009, s.95) definovali postoje jako „*naučené predispozice k celkově příznivé nebo nepříznivé reakci na daný objekt, osobu či událost*“.
- „*Postoje jsou stabilní systémy pozitivního nebo negativního hodnocení, emočních pocitů a technik jednání týkající se sociálních cílů*“ Krech, Crutchfield, Ballachey (In Hayesová, 2009, s. 95).
- „*Postoje jsou predispozice k reakci, které se od jiných stavů připravenosti liší hodnotícím charakterem reakce, ke které disponují*“ Osgood, Suci, Tannenbaum (In Hayesová, 2009, s. 95).

Z uvedených definic vyplývá, že postoje jsou vlastně jakési hodnotící mechanismy, které nám pomáhají pružněji reagovat na vzniklé situace a události, které se odehrávají v našem okolí. To znamená, že když se setkáme s nějakou situací, zaujmeme k ní určitý postoj. Ten může být pozitivní, negativní, nebo neutrální. Při obdobné události, která se odehraje později, nemusíme znovu hledat vhodný způsob reagování. Například k objektu, který nám v minulosti uškodil, si vyvineme negativní postoj, což znamená, že se mu v budoucnosti vyhneme a nebudeme muset pokaždé znovu objevovat jeho škodlivost.

Hayesová (2009) popisuje postoje pomocí tří níže uvedených dimenzí, z nichž každá přispívá k celku. Různé definice se pak liší v tom, kterou z těchto tří dimenzí zdůrazňují. Všechny z nich jsou však důležité pro celkový vývoj postoje.

- Kognitivní dimenze – týká se názorů a myšlenek, které osoba má o předmětu postoje.
- Emocionální dimenze – týká se toho, co osoba cítí k předmětu postoje, čili emocí či emocionálních reakcí.
- Konativní nebo behaviorální dimenze – týká se sklonů k chování či jednání ve vztahu k předmětu postoje.

1.4 Předsudky

Zvláštním druhem postojů jsou **předsudky**. Dalo by se říct, že jde o převzatý, předem vytvořený, či zafixovaný postoj k nějakému objektu.

Průcha (2004) říká, že předsudek je fixovaný postoj s emocionálním základem a může být směřován buď k nějakému objektu, nebo i k lidem. Předsudky mohou dále směřovat jak k jednotlivcům, tak k velkým skupinám, například k etnickým či rasovým. To pak hovoříme o etnických předsudcích nebo rasových předsudcích. Jejich existence se u dospělých osob vyskytuje snad ve všech zemích.

Allport (In Hayesová, 2009) popsal pět stádií vývoje etnických předsudků, které se mohou ve společnosti objevit:

Očerňování – nepřátelské řeči, pomluvy, rasistická propaganda.

Izolace - oddělování etnické skupiny od dominantní skupiny ve společnosti.

Diskriminace – upírání občanských práv, zaměstnání a přístupu k jistým formám bydlení společenským menšinám.

Tělesné napadení – násilí vůči osobám a majetku, kterého se dopouštějí rasistické organizace.

Vyhlašování – bezohledné násilí vůči celé skupině lidí (vyhlazení Židů a Romů nacisty).

1.5 Stereotypy

„Stereotyp je sociální jev - nezávisle na tom, zda je pravdivý nebo ne, je součástí společenské pravdy“ (Morgensternová, Šulová a kol., 2007, s. 73).

Pedagogický slovník definuje stereotyp jako vnímání členů společenské skupiny jako by byli všichni stejní, a jednání s příslušníky této skupiny, jako by se nevyznačovali žádnými jinými než skupinovými charakteristikami (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Z uvedeného vyplývá, že máme snahu automaticky přiřazovat jedince do určité sociální skupiny a nebereme ohled na to, jaký člověk ve skutečnosti je. Začlenění jedince do konkrétní skupiny pak může ovlivňovat spousta faktorů, jako třeba pohlaví, věk, profese, příslušnost k určité sociální skupině, apod.

Za názornou ukázkou rozdílného přiřazení dané osoby do určité sociální skupiny bych použil příklad uprchlíka z Čečenska, který z důvodu občanské války ve svém domovském státě utíká do západní Evropy protože má strach z násilí a smrti. Takovou osobu může některý jedinec na základě dříve získaných obecných poznatků, automaticky přiřadit třeba k problémové skupině osob, protože jej vnímá např. jako kriminálního, který utíká před spravedlností. Jiná osoba jej může vnímat jako uprchlíka, který potřebuje pomoci, protože má ke své imigraci řádné důvody.

Mezi typické české stereotypy, které by neměli nikomu ublížit jsou podle Šiškové (2001) např. tyto: „Francouzi jsou šarmantní“, „Italové jedí makaróny a jsou hluční“, „Němci jsou pilní, ale agresivní“, „Rusové jsou pohostinní, ale nekulturní“. Některé stereotypy mohou vyznívat urážlivě. Např. klidný, neagresivní Němec se s výše uvedeným výrokiem nemusí ztotožnit, ale jistě v něm nevyvolá neadekvátní reakci. Problematické jsou však ty výroky, kterými někoho negativně hodnotíme na základě jednoho rysu (náboženství, rasy, barva kůže, atd.) Tyto a jim podobná tvrzení mohou dotčenou osobu urazit a může v ní být vyvolán pocit ublížení, zavržení či pocit méněcennosti.

1.6 Rozdíl mezi předsudky a stereotypy

Průcha (2004) se k významovému upřesnění obou termínů odkazuje na odborníky z oblasti sociální psychologie, kteří zastávají dva názorové proudy. Prvním z nich je, že mezi předsudky a stereotypy není rozdíl. Druhý názor však předsudky odlišuje s tím, že to jsou

vesměs nepříznivé, nepřátelské či odmítavé vztahy vůči jiným skupinám. Zatímco stereotypy mohou být neutrální, příznivé, nebo dokonce i pozitivní.

Pro praktické znázornění předsudku by se dalo použít tvrzení: „Díky vietnamcům zkrachoval náš oděvní průmysl“. Takový předsudek může být ukotven v jedinci, jehož rodiče pracovali v továrně na výrobu oděvů, která zkrachovala a oni pak přišli o práci. Těžko lze hledat spojitost mezi krachem továrny a levným zbožím, které je nabízeno ve stánkovém prodeji. Negativní postoj, který rodiče zastávali, později jedinec přejímá a může se s ním ztotožnit. Jako příklad zakotveného stereotypu bych uvedl třeba „Francouzi jsou vynikající milenci“, „Slovani jsou mírumilovné, nevybojné a pohostinné etnikum“.

Podle mě není nutné hledat mezi oběma termíny rozdílnosti. Podstatné je to, že jsou hodně zobecňující a snadno přenositelné.

Jak uvádí Průcha (2004), nositel předsudku vztahuje své hodnocení na všechny příslušníky určitého etnika, národa nebo rasy, aniž by to hodnocení zkonkretizoval na daného jednotlivce, což může mít za následek celkové odmítnutí příslušné etnické-rasové skupiny, např. Romů, Židů nebo třeba Vietnamců.

1.7 Vznik a vývoj etnických a rasových předsudků

Neexistuje země či národ, v němž by jeho příslušníci měli určité předpojaté postoje vůči příslušníkům jiných zemí a národů. Tyto postoje projevují nejen proti sousedním národům, ale jsou běžně zjevné i vůči geograficky vzdáleným národům či etnickým skupinám. Zmiňované jevy však nemají racionální jádro. Jejich původ často sahá daleko do minulosti. Vyznačují se však vysokou setrvačností a v podobě stereotypů se přenášejí z jedné generace na druhou (Průcha, 2004).

Principy etnických předsudků popsal Bethalem (In Hayesová, 2009, s.126,127) a shrnují výsledky výzkumu týkající se této oblasti:

1. Existují dva druhy předsudků, které na sebe vzájemně působí: první má podklad osobnosti, druhý ve špatné informovanosti a potřebě minimalizovat kognitivní úsilí.
2. Když spolu soutěží dvě skupiny lidí, nebo mezi nimi dojde ke konfliktu, stane se z diskriminace členů vnější skupiny oproti členům vnitřní skupiny společenská norma.

3. **Čím méně informací o někom máme, tím spíše se uchýlíme ke stereotypům.**
4. Postoje a stereotypy akceptované společností jsou známé naprosté většině jejích členů. Výrazně ovlivňují lidské chování.
5. Předsudky mohou samy sebe naplnit a vytvořit si tak vlastní „důkazy“.
6. Kategorie lidí, proti níž jsou předsudky namířeny, se u různých skupin liší.
7. Předsudky přetrvávají, dokud přetrvávají společenské normy, a mění se, pokud se změní společenské normy.
8. Inteligence, vzdělání a příslušnost ke společenské vrstvě negativně koreluje s předsudky.
9. Děti si osvojují předsudky od svých rodičů a příbuzných.
10. Děti rozlišují mezi etnickými skupinami již od útlého věku, ale teprve ve starším věku si vytvářejí stálé postoje a preference.

Tato analýza zachycuje několik sociálně psychologických mechanismů. Nestačí však pouze analyzovat vznik předsudků, je zapotřebí hledat také možnosti jejich redukce.

Za bližší pozornost stojí principy vzniku předsudků popsané v bodech 3. - 4. „*Čím méně informací o někom máme, tím spíše se uchýlíme ke stereotypům*“, „*Inteligence, vzdělání a příslušnost ke společenské vrstvě negativně koreluje s předsudky*“.

Informovanost a zvyšování povědomí o tom, že každá kultura má svá specifika, je zvláště v dnešním globalizovaném světě takřka nutností. Občané České republiky, jak již bylo nastíněno v úvodní části této práce, se v zejména v poslední době setkávají s novodobými migračními trendy. Mezi lidmi koluje příliš mnoho obav, falešných představ, předsudků a stereotypů, ale navzdory tomu málo pravdivých a ověřených informací, např. úsměv u občana Vietnamu je do jisté míry zavádějící. Neznamená jen vyjádřením pocitu radosti, štěstí, ale Vietnamci ho užívají i v okamžiku kdy jsou v rozpacích a v nejistotě. Tato skutečnost však může u mnohých zástupců majoritní části populace při neznalosti toho jevu vyvolat nepříjemný pocit s negativní reakcí. Jedná se sice o banální záležitost, ale pro názornou ukázkou, co může neznalost kulturních odlišností způsobit, je to dostačující. Fakt, že předsudky a negativní postoje vůči menšinám jsou ze strany české společnosti stále výrazné, dokazují nejen průzkumy veřejného mínění prováděné ze strany agentur, ale dokazují to i výzkumy prováděné odborníky. Změna postoje či předsudku však není snadná. Jedná se o dlouhodobý proces, který může trvat i několik generací.

Pro vytvoření fungující multikulturní společnosti je důležité odstranit, popřípadě zmírnit některé klíčové předsudky zakotvené ve společnosti tak, aby integrace imigrantů a menšin byla úspěšná. Způsob, kterým toho lze dosáhnout, je vzdělání a výchova. Poměrně mladý obor, který se zabývá problémy migrace a vysvětluje některé jevy spojené s integrací menšin se nazývá multikulturní výchova.

2 KOMUNIKACE A DOROZUMÍVÁNÍ

Termín komunikace by se dal obecně laicky vymezit něco jako spojnice, cesta, propojení. V konkrétnější podobě by se dalo říct, že se jedná o interakční proces mezi dvěma jedinci, jehož účelem je přenos informací. Tedy opět jakási pomyslná spojnice mezi dvěma (více) účastníky. Výrost a Slaměník (2008) uvádí, že základním a charakteristickým rysem sociální komunikace je předávání a přijímání významů mezi lidmi. Jedná se o formu spojení, kdy se prostřednictvím komunikace upřesňuje vliv společné činnosti, vzájemné působení, atd.

2.1 Interkulturní komunikace – historie a současnost

„Interkulturní komunikace, anglicky interkultural communication, znamená současně (1) jak proces komunikování, (2) tak označuje vědeckou disciplínu, resp. obor výzkumu zabývající se tímto procesem, a (3) kromě toho také edukaci tohoto procesu (Průcha, 2010, s. 14). Já bych se v této kapitole chtěl zabývat komunikací (interkulturní) právě ve smyslu dorozumívání mezi různými etnickými společenstvími.

Člověk se od pradávna odlišoval různými znaky a rysy. Takovými základními prvky mohou být např. způsob oblékání, styl účesu (viz. třeba indiáni), barva pleti, odlišné tradice, kultura apod. K nejdůležitějším znakům, které způsobují odlišnost od jednotlivce či skupiny, a které nejsou na první pohled zřetelné bych zařadil dorozumívání a komunikaci. Průcha (2010) se snaží více přiblížit zmiňovaný termín „interkulturní komunikace“ a odkazuje se na dávnou historii. Říká, že už staří Řekové dávali jiným etnickým skupinám najevo svou jazykovou odlišnost. Všechny ostatní cizince nazývali „barbary“, neboť mluvili nesrozumitelnými a směšně znějícími jazyky, které jim připomínali zvuky zvířat. Už samotný pojem „barbar“ vyznívá do jisté míry urážlivě a hanlivě, neboť vyjadřuje něco jako divoch, nevzdělanec či primitiv. Obdobné jevy se samozřejmě nevyskytovaly jen ve starověkém Řecku, ale prolínaly se různými společenstvími v podstatě až do současnosti.

Dnešní moderní doba se oproti minulosti více vyznačuje migračními trendy a tak je logické, že dochází k pomyslnému střetu etnických skupin ve vztahu majorita vs. minorita. S tímto jevem jsou do jisté míry spojeny i komunikační a jazykové odlišnosti a tudíž případné možné komplikace.

V interkulturní komunikaci může docházet k situacím, kdy používání určitého jazyka vytváří překážku v komunikaci v důsledku negativních postojů vůči tomuto jazyku. Tuto skutečnost demonstruje belgický příklad Vlámů a Valonů. Vlámové jsou Belgičané mluvící vlámsštinou, která se řadí k jazykům germánským, totožným s nizozemštinou. Valoni mluví francouzsky a jejich národní kultura je podobná té francouzské. Mezi oběma národy dochází k dlouholetým sporům, které se přenáší i do postojů k jejich jazykům (Průcha, 2010).

Jak vyplývá ze srovnání historického a současného hlediska, je patrné, že vzájemná komunikace je důležitým aspektem v oblasti integrace minorit a jejich následného klidného soužití. Nicméně důležitým hlediskem bude právě přístup skupiny, která zaujímá většinové postavení ve společnosti. Není potřeba hledat v odlišné komunikace úskalí a potíže. Praktické znalosti z oblasti interkulturní komunikace se dají využít i ve prospěch majoritní společnosti. A to například v oblasti mezinárodního obchodu. Průcha (2010) a jiní odborníci na zmiňovanou problematiku si uvědomují, že úspěšnost obchodního jednání na mezinárodním poli závisí mimo jiné taky na tom, jak efektivní je komunikace v situacích, kdy obchodní partneři jsou příslušníci odlišných kultur, které mluví a myslí v odlišných jazycích. Průcha dále popisuje, že toto poznání vedlo k vytvoření jakýchsi „kulturních specifických komunikací“, které se zaměřují na specifika komunikačního chování obyvatel evropských a jiných zemí. S ohledem na uvedené by se dalo shrnout, že problematika interkulturní komunikace, stejně jako problematika multikulturní výchovy je v současné moderní době stále více zmiňována a její význam stále narůstá. Je potřeba se těmito novodobým trendům přizpůsobit a spatřovat v nich spíše pozitivní hledisko pro společnost.

3 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Termín „multikulturní výchova“ definovalo spousta světových i českých odborníků, kteří se danou problematikou zabývají. Přesné vymezení pojmu pak může být podle Hladíka (2006) většinou ovlivněno vlastní zkušenosti autora, jeho znalostmi, zaměřením a samozřejmě i úhlem pohledu, ze kterého na tento termín nahlíží.

„Souhrnně můžeme říct, že multikulturní výchova je intencionální (záměrné) edukační (výchovně-vzdělávací) působení na jedince s cílem dosáhnout takových změn jeho osobnosti, které jedince připraví na život v multikulturní společnosti. (Hladík, 2006, s.25)

Podle Krause (2008) by měla být hlavním východiskem tohoto oboru **výchova k toleranci a ke snášenlivosti**, reagující na proměny současné společnosti. Chápání multikulturní výchovy rozděluje ze dvou hledisek:

- Podle úhlu pohledu majoritní části populace, kdy jednotlivci by si měli vytvářet způsoby svého pozitivního vnímání a hodnocení odlišných kulturních systémů a na tomto regulovat své chování.
- Podle úhlu pohledu menšinové části populace, zde se jedná o konkrétní vzdělávací proces, který zajišťuje žákům z etnických, rasových, náboženských či jiných menšin takové učební prostředí, které se přizpůsobuje jejich specifickým jazykovým a kulturním potřebám.

Jak jsem již uvedl, jedná se o poměrně nový pedagogický pojem, který provází mnoho nejasností, zejména při jeho začlenění do školního vzdělávacího programu, jednotlivých typů škol. Absenci toho předmětu v dobách před rokem 1989 si odůvodňují zejména tím, že nebyla dána potřeba se tímto termínem hlouběji zabývat. Území České republiky bylo uzavřeno tzv. „železnou oponou“ a migrace cizinců se tak do značné míry korigovala. Tento trend se však změnil s otevřením hranic a vstupem do Evropské unie. Následný vstup České republiky do „Schengenského prostoru“ pak tento jev ještě více umocnil.

Jaký má multikulturní výchova význam pro sociální pedagogiku? Pro tento rovněž mladý vědní obor se zejména podle Krause (2008) stává důležitou oblastí, ve které může být nápomocna při řešení problémů s narůstající migrací. Území České republiky je považováno spíše za tranzitní zemi do západní Evropy, nikoli jako cílová země. Složení migrantů se tak odvíjí podle konfliktů (válečných, ale i ekonomických) v jednotlivých destinacích. Zvlád-

nutí přílivu uprchlíků, tak vyžaduje náročnou přípravu nejen široké veřejnosti, ale i státního aparátu, zejména pak těch institucí, které na integračním procesu participují. Nedá se zde však hovořit pouze o nelegální migraci. Na území České republiky se již za těch pár desítek let dlouhodobě či trvale usadilo několik skupin cizinců, kteří zde vytvořily určitou část menšinové populace a snaží se o integraci do majoritní společnosti. Vzhledem k předsudkům a stereotypům, které jsou v české majoritní společnosti zakotveny, se integrační proces může zkomplikovat. Z níže uvedené citace Krause (2008, s. 163) jasně vyplývá, že k úspěšné integraci je zapotřebí vzájemného porozumění mezi menšinou a většinou. „*Dnešní pojetí multikulturní výchovy zdůrazňuje především koexistenci různých kultur vedle sebe. Jde o zachování koexistence oběma směry – majority si musí uvědomit, že menšinu nemůže přehlížet ani zrušit, menšina by měla vědět, že majorita nikdy nebude akceptovat všechny požadavky minority*“.

3.1 Ukotvení multikulturní výchovy ve školských dokumentech

V rámci rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (2007), je multikulturní výchova charakterizována následovně: Jako průřezové téma umožňuje žákům seznámení s rozmanitostí různých kultur, jejich hodnotami či tradicemi. Žáci pak mohou lépe vnímat vlastní identitu, kulturu apod. Přínos multikulturní výchovy pro rozvoj osobnosti žáků je zde specifikován do dvou oblastí:

- oblast vědomostí a dovedností:
 - poskytuje žákům základní znalosti o různých etnických skupinách žijících v České republice a evropských zemích,
 - učí žáky lépe komunikovat a žít v odlišných sociokulturních skupinách,
 - rozvíjí poznávání a toleranci k jiným náboženským, etnickým a dalším odlišnostem,
 - vysvětluje klíčové pojmy multikulturní terminologie (kultura, etnikum, identita, xenofobie, atd.).
- oblast postojů a hodnot:
 - pomáhá žákům, prostřednictvím informací, vytvářet postoje tolerance a respektu k odlišným sociokulturním skupinám,

- pomáhá žákům uvědomit si vlastní identitu
- zvyšuje u žáků povědomí o neslučitelnosti rasové, náboženské či jiné nesnášlivosti v demokratické společnosti.

Tématické okruhy, podle rámcového vzdělávacího programu (2007) vychází z aktuální situace ve škole, reagují na současný stav ve společnosti. Výběr a realizace konkrétního tématického okruhu může být ovlivněn vzájemnou dohodou učitelů, učitelů a žáků, učitelů a rodičů apod. Tématické okruhy jsou zaměřeny na kulturní diference, lidské vztahy, etnický původ multikulturalitu a princip sociálního smíru a solidarity.

3.2 Cíle multikulturní výchovy

Hladík (2006) ve své publikaci zmiňuje označení pro multikulturní výchovu jako „protipředsudková výchova“ a kategorizuje její cíle do třech bodů:

1. Podpora tvorby vnitřního sebepojetí, sebevědomí a skupinové identity u žáků a studentů, prostřednictvím takového vzdělávacího prostředí, ve kterém nebudou mít pocit odmítání ani nadřazenosti.
2. Vytvořit, popř. posílit vztahy mezi školou, rodinou a komunitou, kde děti vyrůstají s cílem vybudovat tolerantní a nekonfliktní vztah mezi majoritou a minoritou.
3. Podpora sociální spravedlnosti s důrazem na rozvoj takového jednání a chování, které vede u studentů k toleranci, bránění se předsudkům a stereotypům, odmítání xenofobie apod.

3.3 Vztah multikulturní výchovy k sociální pedagogice

Podle Hladíka (2006) je multikulturní výchova učební obor čerpající poznatky, zkušenosti a inspiraci z mnoha vědních disciplín. Některé vědní disciplíny, jako např. pedagogika, sociologie a kulturní antropologie ji přímo vymezují, určují směr, kterým se má multikulturní výchova dále rozvíjet.

Multikulturní výchova má k sociální pedagogice velmi blízký vztah, neboť právě sociální pedagogika zaměřuje své výchovné působení na prevenci, pomoc a podporu sociálně znevýhodněných jedinců. Jak už z podstaty vyplývá může být zmiňované výchovné působení

zaměřeno rovněž, na etnické či rasové skupiny populace a to ve vzájemném vztahu k většinové části populace, neboť multikulturní výchova se snaží předcházet a reagovat na problémy imigrací cizinců. Tyto problémy mohou nastat zejména při následné integraci cizinců do majoritní části populace. Některé země a Česká republika mezi ně jistě patří, se obtížně vyrovnávají s odlišnými zvyky, tradicemi a hodnotovými systémy, které si s sebou migranti do hostitelské země přinášejí (Hladík, 2006).

3.4 Uplatnění multikulturní výchovy v praxi

Logicky ucelený přehled uplatnění multikulturní výchovy v českém praktickém životě nabízí Hladík (2006). Podle něj se multikulturní výchova prolíná napříč celou společností od škol (mateřských, základních, středních i vysokých), přes různá společenská uskupení, organizace, státní aparát, až k politickému spektru (vláda, parlament, politické strany). Z vyjmenovaných činitelů patří samozřejmě mezi nejdůležitější škola. Vhodně zvolená výuka a přístup učitele může mít pozitivní dopad na zvyšování multikulturního povědomí u žáků a studentů. Může zde docházet k odbourávání zažitých předsudků, k osvojování multikulturních kompetencí a k vzájemné interakci mezi majoritou a minoritou. Dalším činitelem je, jak uvádí Hladík, komunita, kterou tvoří na prvním místě rodina, sousedé, místní firmy apod. Za velmi důležitý je považován vztah mezi školou a zmiňovanou komunitou. Mezi organizace a instituce je podle uvedené přehledu začleněno např. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, dále politické spektrum přes vládu, parlament a politické strany. Zde se vytváří příslušná legislativa, která by měla být následně aplikována do praxe.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PŘÍPRAVA A PRŮBĚH VÝZKUMU

Teoretická část mé bakalářské práce byla zaměřena na vymezení klíčových pojmů z oblasti multikulturní výchovy, tak aby bylo možné snadněji navázat na její praktickou část. Zde se hodlám zabývat konkrétním výzkumným problémem a popsat způsoby jeho řešení.

4.1 Cíle výzkumu

Multikulturní výchova je pro mnohé občany žijící na území České republiky stále poměrně neznámý a nový pojem, zvláště pak pro tu populaci, která ukončila své vzdělávání v 90 letech minulého století. Na školách se tento předmět prakticky nevyučoval. V rámci své praxe u cizinecké policie se s multikulturní výchovou vlastně setkávám už od svého nástupu k policii. Správné pochopení některých zákonitostí a souvislostí se mi však podařilo až při studiu na UTB ve Zlíně. Proto jsem se rozhodl, že výzkumný projekt zaměřím na porovnání dvou skupin majoritní části populace, které se s multikulturní výchovou setkávají při výkonu své profese. První z nich ztělesňuje zejména represivní přístup k cizincům a druhá skupina by se dala charakterizovat spíše přístupem pomáhajícím.

V rámci výzkumného projektu jsem si stanovil tyto cíle:

1. Zjistit, jaké výroky o cizincích jsou charakteristické pro obě zkoumané skupiny respondentů.
2. Zjistit, se kterými výroky se respondenti nejvíce ztotožňují.
3. Zjistit, se kterými výroky se respondenti nejméně ztotožňují.
4. Vzájemným srovnáním zjistit, zda je mezi oběma skupinami respondentů statisticky významný rozdíl v třídění Q - typů, či nikoliv.

Výzkumný problém

Stanovení výzkumného problému bylo nejdůležitějším krokem v mé práci. Klíčovým aspektem však byl do jisté míry výzkum prováděný agenturou STEM. Jehož výsledky mě natolik ovlivnily, že jsem se rozhodl prozkoumat, jak vnímají cizince pracovníci represivních a pomáhajících profesí. Přesnému konkretizování výzkumného problému předcházelo studium odborné literatury, která je uvedena v seznamu, studium bakalářských a diplomových prací s obdobnou tematikou a v nemalé míře jsem použil informace získané prostřed-

nictvím internetu. Dále jsem vycházel jednak ze své praxe v dané oblasti, ale i z odborné stáže, kterou jsem absolvoval v Centru na podporu integrace cizinců Zlín.

Je všeobecně znám fakt, že cizinecká policie jedná s cizinci převážně v jejich nelegálním postavení, ať již vědomém či nevědomém. Při ochraně státní hranice jsou běženci považováni za narušitele státu, za osoby, které je potřeba zadržet a vrátit do jejich domovského státu. Málokdo z policistů si dokáže uvědomit důvody, pro které cizinci utíkají ze své rodné vlasti. Je pravdou, že tento trend se v poslední době takřka vytratil, ale je dosti možné, že v policistech zanechal negativní pocity.

V tomto názoru jsem byl utvrzen i při studiu odborné literatury. Rákoczyová, Trbola (2009) ve své publikaci poukazují na negativní zkušenosti cizinců s pracovníky cizinecké policie při vzájemném jednání. Policisté údajně nedisponují potřebnými jazykovými znalostmi a je z jejich strany hodně znát odmítavý přístup vůči cizincům. Dále se v publikaci uvádí, že cizinecká policie je jakousi „vstupní branou“ do nového prostředí cizince a často první a jedinou institucí, se kterou mají možnost se setkat. Pokud v nich toto setkání vyvolá negativní pocit, může se stát, že se tato zkušenost přenesou nejen na celý úřad, ale i na větší novou společnost.

Naproti tomu pracovníci integračních center, jejichž hlavní náplní jsou zejména nerepresivní – pomáhající úkony, si dokáží lépe uvědomit postavení cizinců v majoritní společnosti, a tudíž jejich postoj by měl být méně odmítavý.

Na základě uvedeného jsem si stanovil následující výzkumné otázky:

1. Se kterými výroky se nejméně a nejvíce ztotožňují pracovníci cizinecké policie jakožto represivní složky České republiky (dále jen policisté)?
2. S kterými výroky se nejméně a nejvíce ztotožňují pracovníci center podporujících integraci cizinců v České republice (dále jen civilní sektor)?
3. Bude při vzájemném srovnání obou skupin respondentů statisticky významný rozdíl?

4.2 Druh výzkumu

Při vlastním rozhodování jaký objektivní druh výzkumu použít pro můj výzkumný problém, jsem důsledně zanalyzoval nejběžnější stávající metody pedagogického výzkumu a dospěl jsem k tomuto závěru: Kvantitativní zkoumání, např. formou dotazníku neumožnu-

je přímou konfrontací s respondentem a dle mého názoru, takto získaná data nemusí být objektivní, např. v případě špatně pochopených otázek. Data získaná kvalitativním výzkumem jsou přesnější, ale o to víc je náročnější příprava, zpracování, ale i následné vyhodnocení.

Pro moji skupinu respondentů jsem tak zvolil kompromis mezi oběma přístupy, a to v podobě Q - Metodologie, díky které se kvalitativně získaná data vyhodnocují pomocí kvantitativní analýzy.

Q - Metodologie je označení pro skupinu psychometrických a statistických procedur vyvinutých v polovině 20. století W. Stephensonem. Tato metoda je vhodná zejména ve výzkumech, v nichž máme zjistit, jak určitá skupina respondentů hodnotí určitou množinu objektů rozsáhlého počtu. Chráska (2007) ve své publikaci dále uvádí, že se respondentům předkládá soubor karet (Q - typů), na kterých jsou uvedeny objekty, jež se mají hodnotit, s tím, že se musí roztřídit podle předem daného kritéria. Počet karet bývá, vzhledem k objektivnosti, dosti vysoký (doporučuje se 60-120 Q - typů).

4.3 Stanovení proměnných a hypotézy

Základní proměnnou výzkumu je zaměstnání a pohlaví respondentů.

V rámci výzkumu jsem si zvolil následující hypotézu:

Mezi pořadím oblíbenosti a neoblíbenosti výroků o cizincích mezi policisty a civilním sektorem bude statisticky významný rozdíl.

4.4 Výzkumná metoda

S ohledem na výzkumný problém jsem se ve svém výzkumu nejprve zaměřil na zmapování postojů týkajících se integrace cizinců do majoritní společnosti. Za tímto účelem jsem využil dvou základní zdrojů: přepisy polostrukturovaných rozhovorů, které jsem uskutečnil v rámci předvýzkumu se členy zkoumaných skupin. Druhým zdrojem byly odborná literatura, oficiální dokumenty a informační materiály vydávané Ministerstvem vnitra ČR – Odborem azylové a migrační politiky.

Výsledkem se stala základní množina, která obsahovala více jak 70 výroků. Z těchto výroků po přetvoření vznikl finální výběr 60-ti Q - typů, ze kterých jsem vyrobil 60 náhodně očíslovaných karet (vzor uveden v příloze PI).

Konstrukcí finálního výběru jsem dospěl k těmto zjištěním:

1. Policisté, jednají s cizinci výhradně při výkonu své profese a uplatňují vůči nim spíše represivní přístup. Což se odráží i v pohledu na případnou integraci cizinců do české společnosti. Takže jejich pohled by se dal charakterizovat spíše jako negativní. Muži policisté vnímají cizince o poznání odmítavěji než ženy policistky.
2. Civilní sektor více chápe nelehkou pozici cizinců, kteří se díky své migraci ocitají v cizím prostředí. Snaží se k nim uplatňovat vstřícnější přístup než policisti.

Po absolvování této části jsem se pustil do samotného výzkumu. Zkoumaná osoba měla rozdělit jednotlivé kartičky s výroky do předem stanoveného formuláře, a to podle míry ztotožnění se s daným výrokiem. Byla použita bodová škála od 0 do 10, s tím, že na jednotlivé bodované pozici lze vložit pouze přesně stanovený počet karet. Rozdělování karet probíhalo za mé přítomnosti, kdy jsem se dotazoval zkoumané osoby na důvod vkládání jednotlivých výroků na konkrétní bodovanou pozici, a tyto důvody jsem si zaznamenával na arch papíru. Umístěním karty do první hromádky vlevo (bodovaná hodnota – 0) znamená, že respondent se s daným výrokiem ztotožňuje nejméně a v zásadě jej odmítá. Naopak umístěním karty do poslední hromádky vpravo (bodovaná hodnota – 10) znamená, že respondent dává výroku nejvyšší důležitost a nejvíce se s ním ztotožňuje. Prostřední bodovaná hodnota – 5 znamená pro zkoumanou osobu neutrální výrok.

Výše popsaným způsobem se mi podařily zjistit informace o tom, jak zkoumané osoby vidí a hodnotí výroky předkládané na jednotlivých Q - typech.

4.5 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor byl tvořen záměrně vybranou skupinou z řad policistů a civilního sektoru navíc rozdělených podle pohlaví. Čtyři muži a čtyři ženy z pracoviště cizinecké policie v Uherském Hradišti, jejichž praxe přesahuje deset let. Civilní sektor byl zastoupen rovněž čtyřmi muži a čtyřmi ženami z pracoviště Centrum na podporu integrace cizinců (CPIC) Zlín a pracoviště Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE) Olomouc. Praxe civilního sektoru nepřevyšuje pět let v daném oboru. Účast na výzkumu byla anonymní a dobrovolná. V rámci výzkumu jsem nepochybně nepropracoval s proměnnou: dosažené vzdělání. Je nutno podotknout, že se jedná o malý výzkumný soubor, který byl vybrán záměrně z prostředí,

které se do jisté míry protkává s mojí profesní a studijní aktivitou. Nemám tudíž ambice výsledky výzkumu zevšeobecňovat a paušálně tak aplikovat na obdobnou populační skupinu.

4.6 Způsob zpracování dat

Výzkumem zjištěné údaje byly zpracovány v tabulkách programu Microsoft Office – Excel, díky kterému se mi snadněji podařilo zjistit průměrné hodnoty jednotlivých výroků. Pro další zpracování dat byl použit program STATISTICA 9.0, ve kterém jsem zjišťoval statisticky významné rozdíly mezi zkoumanými respondenty.

5 INTERPRETACE DAT A VÝSLEDKY VÝZKUMU

Samotný výzkum probíhal v průběhu měsíce března 2011 v Centru na podporu integrace cizinců ve Zlíně a na pracovišti Cizinecké policie v Uherském Hradišti. Po roztřídění kartiček s Q – typy a po zapsání tohoto do předem nachystaných archů bylo nutné vložit tyto údaje do programu Microsoft Office – EXCEL a provést průměrné hodnocení. Výsledek dává možnost porovnání těch Q – typů, se kterými se respondenti nejméně a nejvíce ztotožňovali. Já jsem pro svou interpretaci vybral pořadí deseti nejméně oblíbených Q – typů a deseti nejvíce oblíbených Q – typů, a to z každé skupiny respondentů. U každé tabulky jsou prezentovány jednotlivé výroky s číselným označením kartičky Q – typu, včetně stručné charakteristiky, která odráží názor respondenta na daný výrok.

5.1 Výsledky třídění Q – typů skupiny „civilní sektor – ženy“.

Tabulka 1: Nejméně oblíbené Q – typy (civilní sektor – ženy)

civilní sektor – ženy: nejméně oblíbené Q–typy		
	číslo Q-typu	počet bodů
1.	3, 13	1,3
2.	28	1,8
3.	11	2,5
4.	4, 24, 27	3
5.	9, 18	3,3
6.	37, 52, 55	3,5
7.	6	3,8
8.	5, 25, 29, 53	4
9.	10, 20	4,3
10.	16, 17, 19, 30, 51	4,5

Nejméně oblíbené výroky pro tuto skupinu respondentů charakterizují:

Q – typ číslo 3:

„Multikulturní výchova pro mě neznámý pojem“.

Respondenti v této skupině znají problematiku multikulturní výchovy a ve většině případů se s ní setkali při studiu na vysoké škole. Nebylo účelem zkoumat hloubku znalostí z multikulturní výchovy u dotazovaných osob, ale podle míry oblíbenosti tohoto Q – typu se dá usuzovat, že respondenti uvedené skupiny se alespoň v základech dokáží ve dané problematice orientovat.

Q – typ číslo 13:

„Jsem proti rasově, etnicky nebo nábožensky smíšeným manželstvím“.

Umístěním Q – typu 13 do nejméně bodované škály vyjádřili respondenti nesouhlas s odmítáním rasově, etnicky či nábožensky smíšeným manželstvím, což lze vnímat jako pozitivní krok v integračním procesu cizinců do české společnosti.

Q – typ číslo 28, 4:

„Migranti narušují naši českou tradiční kulturu“. *„Cizinci nedokáží přijmout naši kulturu“.*

Oba uvedené výroky vzešly v rámci předvýzkumu ze skupiny policistů, kteří vyjadřovali podobné názory směrem k cizincům. Výzkum u této skupiny respondentů však ukázal, že se s podobnými výroky neztotožňují, neboť je přiřadili na nejméně bodovanou škálu.

Q – typ číslo 11:

„Integrační centra pro cizince jsou zbytečná a jejich provoz je nákladný“.

Tento výrok vznikl rovněž ve skupině policistů, kteří jej pak v celkovém průměru považovali spíše za neutrální a tudíž mu nepřikládali příliš velkou důležitost. Je tak logickým vyústěním, že se s tímto výrokiem nejméně ztotožňují pracovníci civilního sektoru, kteří v integračním centru pracují. Výrok tohoto typu jsem do výzkumu zahrnul záměrně, abych si ověřil názor policistů na činnosti integračních center. Při vzájemném porovnání mezi oběma skupinami respondentů nevznikl staticky významný rozdíl u tohoto Q – typu. To znamená, že se dá s ohledem na uvedené usuzovat, že činnost integračních center není policisty vnímána negativně. Pracovníci civilního sektoru klasifikovali tento Q – typ průměr-

ným hodnocením 2,4 bodu. U policistů bylo průměrné hodnocení na bodovém rozhraní na škále 0 až 10 bodů na čísle 5,2 bodu. Dle Chrásky (2007) odpovídá tomuto hodnocení „středně“ velká významnost, což lze definovat jako neutrální.

Tabulka 2: Nejvíce oblíbené Q – typy (civilní sektor – ženy)

civilní sektor – ženy: nejvíce oblíbené Q–typy		
	číslo Q-typu	počet bodů
1.	46, 35	9
2.	40	8
3.	39	7,5
4.	22, 33, 43	7,3
5.	36, 57	6,8
6.	44	6,5
7.	50	6,3
8.	48, 49	6
9.	21, 26, 31, 32, 41, 56	5,5
10.	1, 2, 7, 15, 27, 59	5,3

Nejvíce oblíbené výroky pro tuto skupinu respondentů charakterizují:

Q – typ číslo 46:

„K úspěšnému začlenění cizinců do naší společnosti je potřebná znalost českého jazyka“.

K použití tohoto Q – typu mě motivovala účast na odborné stáži, kterou jsem absolvoval v rámci třetího ročníku studia na UTB ve Zlíně. Při této stáži jsem měl možnost navštívit, jako pozorovatel některé lekce kurzů českého jazyka a právě zde jsem nabyl dojmu, že znalost českého jazyka je nejdůležitějším prvkem k úspěšné integraci. Kurzy českého jazyka jsou cizincům poskytovány zdarma a jsou nejčastější využívanou aktivitou, která je in-

tegračním centrem nabízena. Tento Q – typ získal velmi vysoké bodové hodnocení u obou skupin respondentů. Pro názornost jej uvedu: Civilní sektor – 9,3 bodů, Policie – 8,9 bodů. Taktéž u tohoto výroku nevznikl statisticky významný rozdíl.

Q – typ číslo 35:

„Vznik rasových předsudků u dětí je významně ovlivňován typem sociokulturního prostředí, v němž žijí“.

Q – typ číslo 40:

„Děti si osvojují etnické předsudky od svých rodičů a příbuzných“.

Hayesová (2009) se ztotožňuje s jinými západními autory, že pro vývoj předsudků je rozhodující prostředí v němž jedinec vyrůstá. Kromě pozitivních hodnot, však přejímá i ty negativní. Platí zde dvě pravidla: 1) děti si osvojují etnické předsudky od svých rodičů a příbuzných, 2) jedinec je schopen rozlišovat mezi etnickými a rasovými skupinami už od raného dětství.

U tohoto Q – typu vyšlo zajímavé srovnání mezi muži a ženami obou zkoumaných skupin. Není zde sice statisticky významný rozdíl, neboť všichni respondenti jej podle průměrných hodnot řadili na výše bodované pozice. U všech zkoumaných žen však převažovaly hodnoty v rozmezí 8 až 10 bodů (nejčtenější byla 9-ti bodová škála, celkem 6 respondentů z 8). Průměrná hodnota je 9 bodů. U mužů byly bodované hodnoty tohoto Q – typu na poměrně nižší úrovni od 4 do 10 bodů. Průměrná hodnota je 6, 75 bodů. Zajímavostí je hodnocení tohoto výroku respondentem - policistou, který jej přiřadil na škálu významnosti 4 bodů. V průběhu Q – třídění s tímto respondentem jsem zjistil, že se s tímto výrokem ztotožňoval méně než ostatní z důvodu nízké znalosti problematiky multikulturní výchovy, oproti ostatním respondentům.

5.2 Výsledky Q – typů skupiny „civilní sektor – muži“.

Tabulka 3: Nejméně oblíbené Q – typy (civilní sektor – muži)

civilní sektor – muži: nejméně oblíbené Q-typy		
	číslo Q-typu	počet bodů
1.	3	1
2.	10,13	1,3
3.	9, 18, 21	1,8
4.	4, 11, 23	2,3
5.	2, 5	2,8
6.	24, 25	3
7.	27, 28	3,3
8.	1, 16, 17	3,5
9.	8, 12, 15	4
10.	14, 30	4,5

Nejméně oblíbené výroky pro tuto skupinu respondentů charakterizují:

Q – typ číslo 3:

„Multikulturní výchova pro mě neznámý pojem“.

Q – typ číslo 13:

„ Jsem proti rasově, etnicky nebo nábožensky smíšeným manželstvím“.

Hodnocení obou výroků je totožné s předcházející skupinou a naznačuje, že se respondenti statisticky příliš nerozchází a přikládají jim tu nejnižší míru důležitosti.

Q – typ číslo 10:

„Muslimové jsou teroristi“

Q – typ číslo 9:

„Islám ztělesňuje zlo a násilí“.

Tyto Q – typy jsou typickým vyjádřením předsudků a mohou charakterizovat odmítavý přístup k menšinám. Ze strany respondentů jim není přikládán žádný důraz a nízké průměrné hodnocení svědčí o jejich nevýznamnosti pro zkoumanou skupinu.

Tabulka 4: Nejvíce oblíbené Q - typy (civilní sektor - muži)

civilní sektor – muži: nejvíce oblíbené Q-typy		
	číslo Q-typu	počet bodů
1.	46	9,5
2.	39	8,8
3.	36,	8,3
4.	42	8
5.	35, 49, 60	7,5
6.	29, 41, 48	7,3
7.	44, 59	7
8.	40, 52, 54	6,5
9.	26, 31	6,3
10.	32, 45, 56	6

Nejvíce oblíbené výroky pro tuto skupinu respondentů charakterizují:

Q – typ číslo 46:

„K úspěšnému začlenění cizinců do naší společnosti je potřebná znalost českého jazyka“.

Jak již bylo popsáno u předešlé skupiny respondentů získal tento Q – typ velmi vysoké bodové hodnocení, a je tak pravděpodobné, že si zkoumané osoby uvědomují podstatu a princip integračního procesu.

Q – typ číslo 39:

„Činnost integračních center vnímám pozitivně.“

Je přirozené, že tomuto Q – typu budou přiřazovat větší míru důležitosti pracovníci civilního sektoru, a to vzhledem k pracovnímu zařazení. Výzkum tuto domněnku potvrdil. Celkem velký bodový rozdíl však vznikl při vzájemném srovnání žen a mužů u policie. Ženy tento výrok hodnotily v průměru 7 body, oproti mužům, jejichž průměrná hodnota činila 3,5 bodů.

5.3 Výsledky třídění Q – typů skupiny „policie –ženy“.

Tabulka 5: Nejméně oblíbené Q - typy (policie - ženy)

Policie – ženy: nejméně oblíbené Q-typy		
	číslo Q-typu	počet bodů
1.	13,	0,8
2.	32	1
3.	9	1,8
4.	37	2
5.	3	2,3
6.	12	2,8
7.	6, 10, 18	3
8.	1, 15	3,3
9.	14, 24, 28	3,5
10.	4, 16, 21, 23, 41	3,8

Nejméně oblíbené výroky pro tuto skupinu respondentů charakterizují:

Q – typ číslo 13:

„Jsem proti rasově, etnicky nebo nábožensky smíšeným manželstvím“.

Může se stát, že smíšené manželské páry mohou být okolím odmítány častěji, než páry monokulturní. Odmítání může nastat např. ze strany rodičů partnerů, nebo ze strany přátel, společnosti.

Jak uvádí Lewandowski (In Morgensternová, Šulová a kol., 2007), postoje k rasově odlišným vztahům se v poslední době do jisté míry oproti minulosti uvolnily, stále však dochází u příslušníků některých ras k výskytu negativních reakcí na smíšený typ manželství. Tyto manželské páry jsou pak náchylnější k rozvodu.

Na základě třídění Q – typů lze vyvodit závěr, že skupině respondentů nevádí smíšená manželství (celkové průměrné hodnocení tohoto výroku je 1,5 bodu), a tudíž v nichž tato manželství nevyvolávají pocit odmítání.

Q – typ číslo 32:

„Cizinecká policie působí na cizince příliš represivně“.

Zajímavý a logický výsledek byl zjištěn u tohoto Q – typu, kdy zástupci policie s ním nesympatizovali a odmítali jej (celkový bodový průměr 1b) a zástupci civilního sektoru tomuto výroku přikládali spíše střední významnost (celkový bodový průměr 5,8 b).

Q – typ číslo 9:

„Islám ztělesňuje zlo a násilí“.

Jedná se o zažitý předsudek, jak již bylo uváděno a respondenti mu nepřikládají téměř žádnou důležitost.

Q – typ číslo 37:

„Podmínky pro získání českého občanství jsou příliš přísné.“

Podle současné platné legislativy má cizinec možnost požádat o české občanství po pěti letech trvalého pobytu na území. Udělení občanství je dále podmíněno dalšími náležitostmi, jako je např. trestní bezúhonnost, vyvázání se z původního občanství apod. Podle výzkumu vnímají přísněji podmínky pro udělení českého občanství pracovníci civilního

sektoru (4,4 bodu) oproti policistům (2,3 bodu). Tento závěr si odůvodňují zejména represivním přístupem policistů, který vyplývá z jejich profese.

Tabulka 6: Nejvíce oblíbené Q - typy (policie - ženy)

Policie – ženy: nejvíce oblíbené Q-typy		
	číslo Q-typu	počet bodů
1.	35, 46	9
2.	59	7,8
3.	7, 20, 40, 58	7,5
4.	39	7
5.	22, 30, 43	6,8
6.	44, 50	6,5
7.	38, 42, 55, 60	6,3
8.	36, 49	6
9.	5, 54	5,8
10.	27, 34, 53	5,5

Nejvíce oblíbené výroky pro tuto skupinu respondentů charakterizují:

Q – typ číslo 35:

„Vznik rasových předsudků u dětí je významně ovlivňován typem sociokulturního prostředí, v němž žijí“.

Q – typ číslo 46:

„K úspěšnému začlenění cizinců do naší společnosti je potřebná znalost českého jazyka“.

V podstatě se jedná o totožné Q - třídění jako u skupiny respondentů „civilní sektor – ženy“, jehož popis je zmíněn výše.

Za bližší pozornost pak jistě bude stát výrok uvedený na Q - typu číslo 59

„Akceptoval/la bych cizince jako kolegu v práci“.

Tabulka 7: Průměrné hodnocení Q - typu č. 59

zkoumaná skupina	průměrné bodové hodnocení	
	ženy	muži
civilní sektor	5,3	7
Policie	7,8	4,5

Zajímavé mi přišlo Q-třídění uvedeného výroku, kdy blízkou podobnost vykazovaly hodnoty u zkoumané skupiny „civilní sektor – muži“ a „policie – ženy“. Při hlubším zamyšlení nad tímto výsledkem jsem dospěl k tomuto závěru: Muži u policie se více spoléhají na kolegy mužského pohlaví, a to hlavně u prováděných zákroků s nebezpečným pachatelem, kdy zákrok s ženou může postrádat požadovanou razanci. U policie není běžná přítomnost kolegů z jiných etnických skupin a tak ona spolupráce policistou jiného etnika je do jisté míry nepředstavitelná. Zde narážím zejména na fakt vzájemné komunikace při stresové situaci, která může při zákroku vzniknout. Chtěl bych podotknout, že tohle je pouze můj laický názor a odůvodňuji si ho právě zmiňovanou situací, kdy policista muž zakročuje společně v hlídce se ženou.

Ženy policistky tyto situace vnímají jinak a při složitějších zákrocích u policie se v převážné míře spoléhají na své mužské protějšky.

Vzájemná spolupráce s kolegou - cizincem v civilním sektoru může být obohacující a zvláště pak pro muže, což znázorňuje průměrný bodový rozdíl mezi oběma skupinami.

5.4 Výsledky třídění Q – typů skupiny „policie – muži“.

Tabulka 8: Nejméně oblíbené Q - typy (policie - muži)

Policie–muži: nejméně oblíbené Q-typy		
	číslo Q-typu	počet bodů
1.	32,	1
2.	13, 25	2,3
3.	37	2,5
4.	3, 28, 41	3
5.	16,	3,3
6.	4, 24, 33	3,5
7.	1, 15,	4
8.	17, 23,	4,3
9.	2, 26, 59	4,5
10.	10,12,29,30,34,49,52	4,8

Nejméně oblíbené výroky pro tuto skupinu respondentů charakterizují:

Q – typ číslo 32:

„Cizinecká policie působí na cizince příliš represivně“.

Muži policisté se s tímto výrok vůbec neztotožňují a výsledné třídění je obdobné jako u zkoumaných žen policistek.

Q – typ číslo 13:

„Jsem proti rasově, etnicky nebo nábožensky smíšeným manželstvím“.

Překvapením bylo q-třídění tohoto výroku u skupiny „policisté – muži“. Osobně bych nečekal takovou míru uvědomění a tudíž odmítnutí uvedeného q-typu. Zajímavé je, že dva

respondenti jej přiřadili na nejnižší bodovanou škálu „0“ a celkový průměr této skupiny činil 2,3 bodu.

Q – typ číslo 25:

„Po otevření hranic se necítím bezpečně kvůli přílivu cizinců“.

Oddělení cizinecké policie, na kterém byl výzkum prováděn, se nachází v bezprostřední blízkosti hraničního pásma se Slovenskou republikou a výkon služby hlídek je směřován převážně do této oblasti, právě z důvodu zamezení páchání přeshraniční, popř. jiné trestné činnosti, jak ze strany cizinců, tak občanů České republiky. Policisté se přirozeně s tímto výrokem neztotožňují. Výrok vznikl v rámci předvýzkumu u skupiny „civilní sektor“. V průběhu Q-třídění nebyl zaznamenán mírně statisticky významný rozdíl a průměrné hodnoty dosahovaly totožné bodové škály. Větší bodový rozptyl nastal pouze u jedné zkoumané osoby ze skupiny „civilní sektor – ženy“, která projevila větší míru ztotožnění a přiřadila kartu tohoto výroku na osmi bodovou stupnici výzkumného archu.

Tabulka 9: Nejvíce oblíbené Q - typy (policie - muži)

Policie – muži: nejvíce oblíbené Q-typy		
	číslo Q-typu	počet bodů
1.	46	8,8
2.	20	8
3.	31	7,8
4.	19, 35, 60	7
5.	40,	6,8
6.	45	6,5
7.	6, 22, 43,	6,3
8.	7, 14, 27, 48, 56	6
9.	8, 54, 57	5,8
10.	11, 36, 53, 58	5,5

Q – typ číslo 46:

„K úspěšnému začlenění cizinců do naší společnosti je potřebná znalost českého jazyka“.

Respondenti z této skupiny rozřídili uvedený výrok podle míry ztotožnění a všichni jej přiřadili na vysoce bodovanou škálu v pořadí 7 bodů, 9 bodů, 9 bodů a 10 bodů.

Q – typ číslo 20:

„Azylové řízení je ze strany cizinců zneužíváno“.

Policisté – muži se s tímto výrokem poměrně hodně ztotožnili a celkový průměr této skupiny dosáhl druhého pořadí. Podobně tomu bylo i ve srovnání žen – policistek (7,5 bodů). Naopak ve srovnání se skupinou civilního sektoru je zde patrná určitá rozdílnost (ženy 4,3 bodu, muži 5,3 bodu). Důvod této rozdílnosti spatřuji v tom, že z vlastní zkušenosti je mi znám fakt délky azylové procedury a tato činí do pravomocného vyřešení zpravidla až 2 - 3 roky. Po celou tuto dobu se může žadatel o azyl pohybovat legálně na území České republiky a po splnění patřičných náležitostí zde může taktéž legálně pracovat.

Pracovníci cizinecké policie mají zkušenost s případy, kdy řeší cizince pro nelegální pobyt na území, který, aby se vyhnul následné exekutivě a musel opustit území České republiky, uchýlí se k poslední možnosti a skutečně o azyl požádá. Podle současné platné legislativy pak takový cizinec nemůže být z území ČR vyhoštěn až do pravomocného vyřešení jeho žádosti o azyl. S ohledem na výše uvedené skutečnosti se dá usuzovat, že právě z těchto důvodů je míra ztotožnění se s Q – typem číslo 20 je všeobecně u policistů tak vysoká.

5.5 Vzájemné srovnání výsledků

Tabulka 10: Nejméně oblíbené Q–typy

civilní sektor			policie	
poř. číslo	číslo q – typu	bodový průměr	číslo q – typu	bodový průměr
1.	3,	1,1	32	1
2.	13	1,3	13	1,5
3.	11	2,4	37	2,3
4.	9,18,28	2,5	3	2,6
5.	4,	2,6	28	3,3
6.	10	2,8	41,25	3,4
7.	24	3	24,16,9	3,5
8.	5	3,4	15,1,4	3,6
9.	25	3,5	12	3,8
10.	21	3,6	10	3,9
---	20	4,8	39	5,3

Tabulka 11: Nejvíce oblíbené Q–typy

civilní sektor			policie	
poř. číslo	číslo q – typu	bodový průměr	číslo q – typu	bodový průměr
1.	46	9,3	46	8,9
2.	35	8,3	35	8
3.	39	8,1	20	7,8
4.	36	7,5	40	7,1
5.	40	7,3	7	6,8
6.	42	7,1	60	6,6
7.	44,49	6,8	22,43,58	6,5
8.	48	6,6	31	6,3
9.	41,33,43	6,4	56,59	6,1
10.	22,57	6,5	19,50	6
---	32	5,8	11	5,1

Zeleně označená pole označují výroky, ve kterých se respondenti totožně shodují, červená pole pak charakterizují vzájemnou rozdílnost třídění. Statisticky významný rozdíl nastal, jak již bylo uváděno u Q – typu číslo 32. Další zajímavé rozdíly, ne již tak markantní, nastaly u těchto následujících výroků. Důvody rozdílností jsem zde již rozváděl, tak uvedu pro přiblížení pouze bodové hodnocení Q - typů.

Q – typ číslo 11:

„Integrační centra pro cizince jsou zbytečná a jejich provoz je nákladný“.

Bodové hodnocení: civilní sektor – 2,4 bodu; policie – 5,1 bodu.

Q – typ číslo 20:

„Azylové řízení je ze strany cizinců zneužíváno“.

Bodové hodnocení: civilní sektor – 4,8 bodu; policie – 7,8 bodu.

Q – typ číslo 39:

„Činnost integračních center vnímám pozitivně“.

Bodové hodnocení: civilní sektor – 8,1 bodu; policie – 5,3 bodu.

Q – typ číslo 41:

„Cizinci trvale žijící na našem území by měli mít volební právo“.

Bodové hodnocení: civilní sektor – 6,3 bodu; policie – 3,4 bodu.

5.5.1 Vzájemné srovnání výsledků pomocí aplikace STATISTICA 9.0

Statisticky významný rozdíl mezi zkoumanými skupinami jsme zjistili pouze pro Q – typ 32: *„Cizinecká policie působí na cizince příliš represivně“.*

Tabulka 12: Průměrné bodové hodnocení Q – typu č. 32

zkoumaná skupina	průměrné bodové hodnocení	
	ženy	muži
civilní sektor	5,5	6
policie	1	1

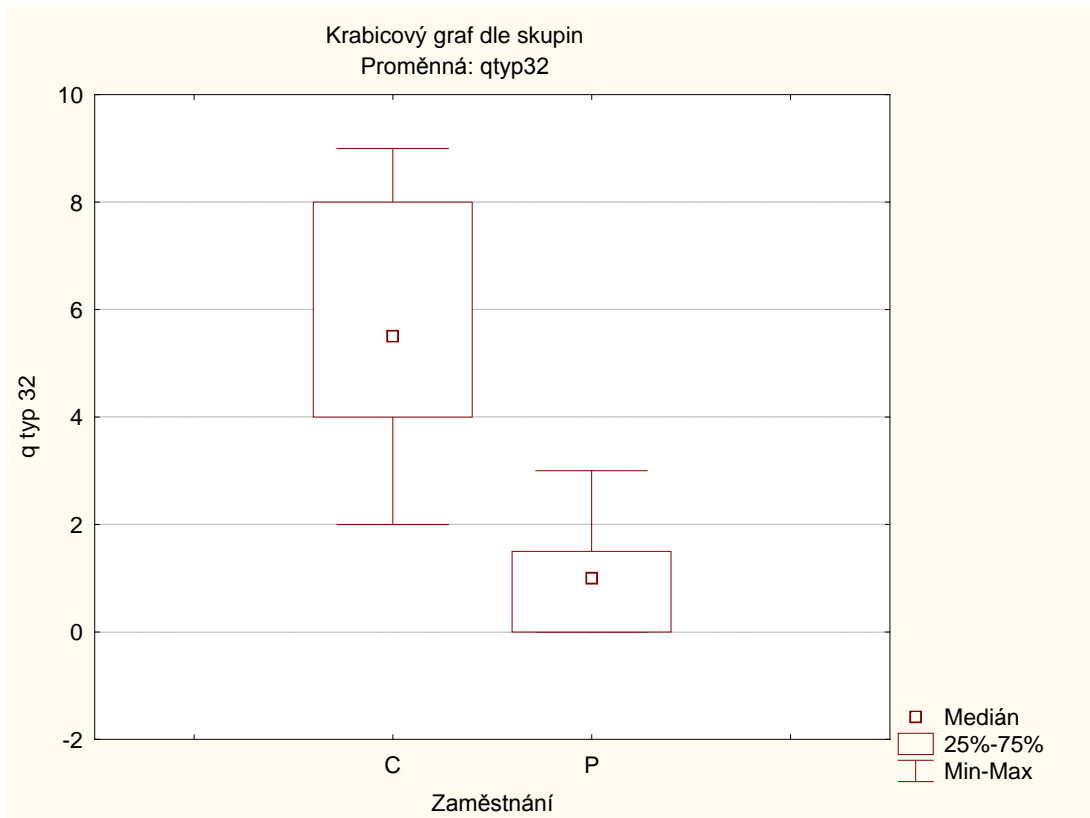
Z provedeného výzkumu vyplývá, že se respondenti v pohledu na výrok uvedený na q – typu číslo 32 shodují pouze v rámci zkoumané skupiny. Zmiňované třídění je patrné v tabulce číslo 12, kde v červeném poli je znázorněn bodový průměr policistů a v zeleném poli je znázorněn bodový průměr civilního sektoru. To znamená, že represivní přístup k cizincům si respondenti z cizinecká policie nepřipouští, na rozdíl od respondentů z civilního sektoru. Tato skutečnost vyšla najevo za použití programu Microsoft Office EXCEL, když byly počítány průměry jednotlivých Q – typů a následně byla ověřena prostřednictvím Mann – Whitneyova U – testu.

Tabulka 13: Mann-Whitneyův U test

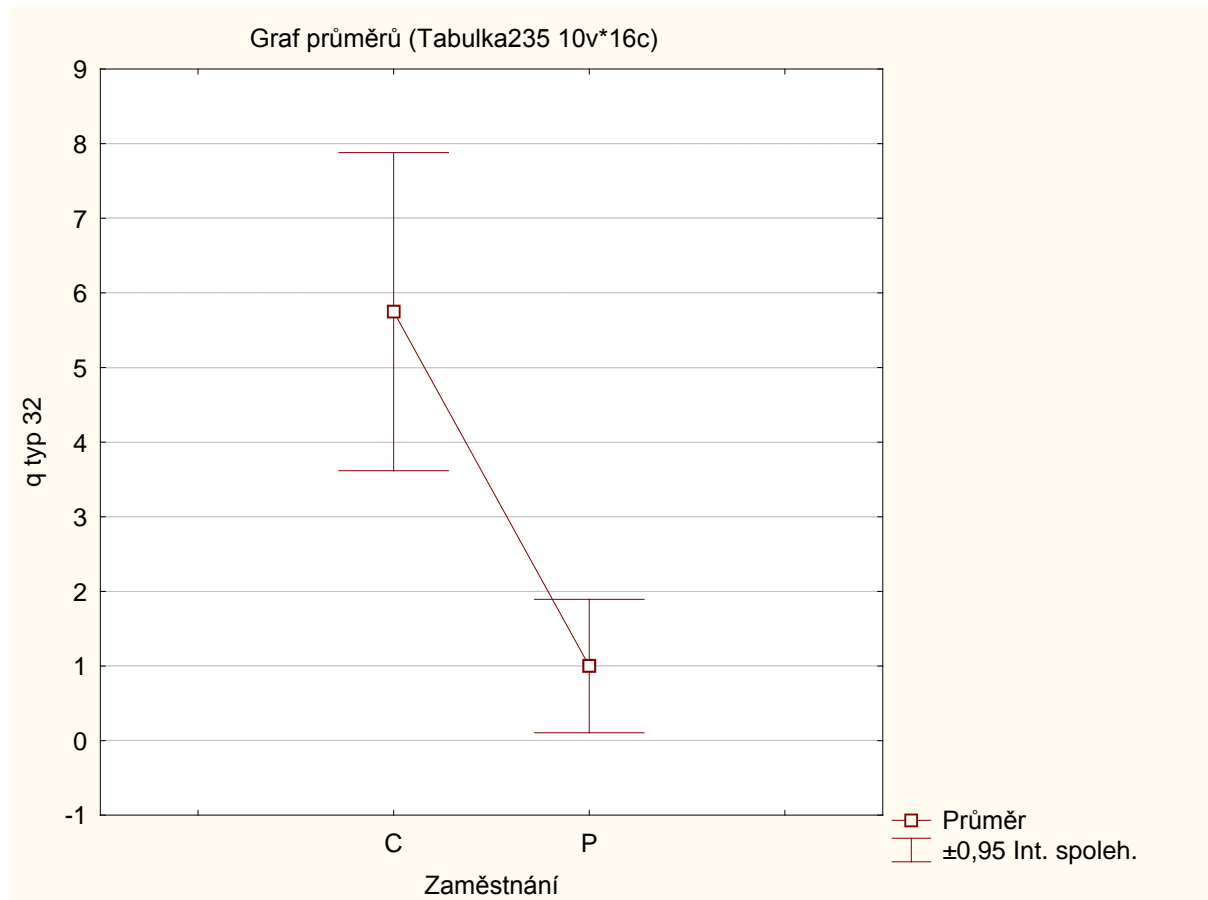
Mann-Whitneyův U test Q typ 32										
Dle proměn. Zaměstnání										
Označené testy jsou významné na hladině $p < ,05000$										
Proměnná	Sčt poř. C	Sčt poř. P	U	Z	Úroveň p	Z upravené	Úroveň p	N platn. C	N platn. P	2*1str. přesné p
q typ 32	98,50000	37,50000	1,500000	3,203141	0,001360	3,236632	0,001210	8	8	0,000311

Grafické znázornění statisticky významné rozdílnosti Q – typu 32 podle proměnné - zaměstnání

Tabulka 14: Krabicový graf

Tabulka 15: Graf průměrů Q – typu č. 32

5.6 Závěrečné shrnutí výzkumu

V teoretické části jsem se v obecné rovině zabýval předsudky, stereotypy, názory a postoji o cizincích a menšinách. Důvody, proč vznikají, jak se utváří, mění, popř. jak se dají odstranit. Teoretická část je velmi úzce spjata s praktickou částí, ve které jsem se zaměřil na zmapování předsudků v konkrétní cílové skupině a následné vzájemné porovnání pomocí výzkumné metody „Q – metodologie“. Zjištěné shody a rozdíly jsem uvedl do jednoduchých tabulek s uvedením průměrných veličin a stručnou charakteristikou, která má zjištěné veličiny upřesnit.

Na položené výzkumné otázky se podařilo nalézt odpovědi a lze tak objektivně konstatovat, že se stanovená hypotéza nepotvrdila. Výzkumem vyšlo najevo, že staticky významný rozdíl je patrný pouze u Q – typu číslo 32, kdy jej odmítají výhradně policisté a ztotožňují se s ním hlavně respondenti civilního sektoru. Dalo by se charakterizovat, že pracovníci civilního sektoru jsou na tom oproti policistům lépe v multikulturní výchově a dokáží lépe

vnímat multikulturní rozdíly u cizinců a menšin. I jejich přístup k této skupině osob je vstřícnější. Chtěl bych podotknout, že mě osobně zjištěné výsledky překvapily. Čekal jsem mezi respondenty mnohem větší statisticky významné rozdíly. Pokud se nad těmito skutečnostmi více zamyslím, tak mě napadá, že bych mohl výzkumný soubor rozšířit nebo použít jinou výzkumnou metodu, např. rozhovory. Vhodné by rovněž bylo stanovit jako proměnnou i dosažené vzdělání, délku praxe v oboru a případně do výzkumu zahrnout i respondenty z dalších částí České republiky. V souvislosti s tím, by se dalo očekávat objektivnější výsledné srovnání zjištěných hodnot.

ZÁVĚR

Vývoj společnosti směřuje k jedinému: ke stále se propojujícímu společenství národů. Hranice států se stávají prostupnějšími, mnoho míst na tomto světě se považuje za multikulturní, tedy jakousi směsicí národů a etnik žijících společně na jednom území, v jednom městě, ulici či domě. Takové soužití nás může vzájemně velice obohatit, neboť je nesmírně poučné poznat jiné kultury, jiná náboženství, jazyky, jiný životní styl a porovnat je se svým. Nicméně takové soužití ze stejných důvodů nemusí být vůbec jednoduché. Na cestě při hledání vzájemného porozumění pomáhají znalosti z oblasti multikulturní výchovy, která si právě toto klade za cíl. Ve své práci jsem nastínil problematiku integrace cizinců do české společnosti. Snažil jsem se zjistit na konkrétním výzkumném souboru, jestli je česká společnost odmítavá k cizím kulturám, tak jak se to o ní traduje (viz výsledky výzkumu agentury STEM).

Cílem mé bakalářské práce bylo hlouběji proniknout do tématu a za pomoci výzkumu zmapovat předsudky, stereotypy a výroky o cizincích a menšinách. Vzájemným srovnáním zjištěných výsledků pak zjistit to, jaký pohled na cizince mají policisté a civilní pracovníci. Tedy, zda jsou pro cizince vytvářeny příznivé podmínky pro absolvování složitého integračního procesu.

Výsledky mého výzkumu nelze paušalizovat na celou majoritní společnost, ale lze se domnívat, že při vzájemném srovnání nedochází k významným statistickým rozdílům mezi zkoumanými respondenty a to jak v porovnávání mezi proměnnou zaměstnání a pohlaví. Chtěl bych v závěru uvést, bez ohledu na konkrétní výsledky výzkumu, že pracovníci civilního sektoru vzhlíží na cizince poněkud z jiného úhlu pohledu. Jejich role v integračním procesu je zcela odlišná než role policistů, kteří působí z větší části jako represivní složka. Speciálně složka cizinecké policie prochází za poslední období řadou výrazných změn jak legislativních, tak organizačních. Tyto se samozřejmě mohou projevit i ve vztahu k samotným cizincům. Z vlastní zkušenosti bych zde zmínil, že v minulosti byl a v současné době je kladen stále větší důraz na represii než např. na prevenci v oblasti integrace cizinců.

Domnívám se, že integrace cizinců by měla být podporována i ze strany české zákonodárné moci, která by měla prvky multikulturní výchovy aplikovat do povědomí široké veřejnosti.

Na znalosti z oblasti multikulturní výchovy by se měl být kladen větší důraz nejen ve výchově a vzdělávání žáků, ale i dospělých. Na závěr bych se chtěl ztotožnit s Janem Průchou (2004), který se odkazuje na další odborníky s tím, že názorový pohled na cizince se utváří už v ranném dětství a je hodně ovlivněn předsudky, které dítě přejímá od svých rodičů. Vznik předsudků je ve značné míře ovlivňován typem sociokulturního prostředí v němž děti vyrůstají. Rasové předsudky vznikají častěji v sociálně slabších rodinách a s nižší úrovní vzdělání rodičů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-639-1.
- [2] HLADÍK, J. *Multikulturní výchova : (socializace a integrace menšin)*. Vyd. 1. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. ISBN 80-7318-424-9.
- [3] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu : základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [4] KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [5] MORGENSTERNOVÁ, M.; ŠULOVÁ, L. a kol. *Interkulturní psychologie : rozvoj interkulturní senzitivity*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1361-1.
- [6] NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha : Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
- [7] PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie : sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. ISBN 8071788856.
- [8] PRŮCHA, J. *Interkulturní komunikace*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3069-1.
- [9] PRŮCHA, J.; MAREŠ, J.; WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha : Portál, 1998. ISBN 8071782521.
- [10] RÁKOCZYOVÁ, M.; TRBOLA, R.; HOFÍREK, O. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-023-0.
- [11] ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
- [12] VÝROST, J.; SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha : Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

INTERNETOVÝ ZDROJ

Výzkumný ústav pedagogický Praha, Rámcový vzdělávací program. [online].

[cit. 28.4.2011]. Dostupné na:http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Nejméně oblíbené Q - typy (civilní sektor – ženy).....	31
Tabulka 2: Nejvíce oblíbené Q - typy (civilní sektor – ženy).....	33
Tabulka 3: Nejméně oblíbené Q - typy (civilní sektor – muži)	35
Tabulka 4: Nejvíce oblíbené Q - typy (civilní sektor - muži).....	36
Tabulka 5: Nejméně oblíbené Q - typy (policie - ženy).....	37
Tabulka 6: Nejvíce oblíbené Q - typy (policie - ženy).....	39
Tabulka 7: Průměrné hodnocení Q - typu č. 59	40
Tabulka 8: Nejméně oblíbené Q - typy (policie - muži)	41
Tabulka 9: Nejvíce oblíbené Q - typy (policie - muži)	42
Tabulka 10: Nejméně oblíbené Q - typy	44
Tabulka 11: Nejvíce oblíbené Q - typy	44
Tabulka 12: Průměrné bodové hodnocení Q - typu č. 32	45
Tabulka 13: Mann-Whitneyův U test	46
Tabulka 14: Krabicový graf	46
Tabulka 15: Graf průměrů Q - typu č. 32	47

SEZNAM PŘÍLOH

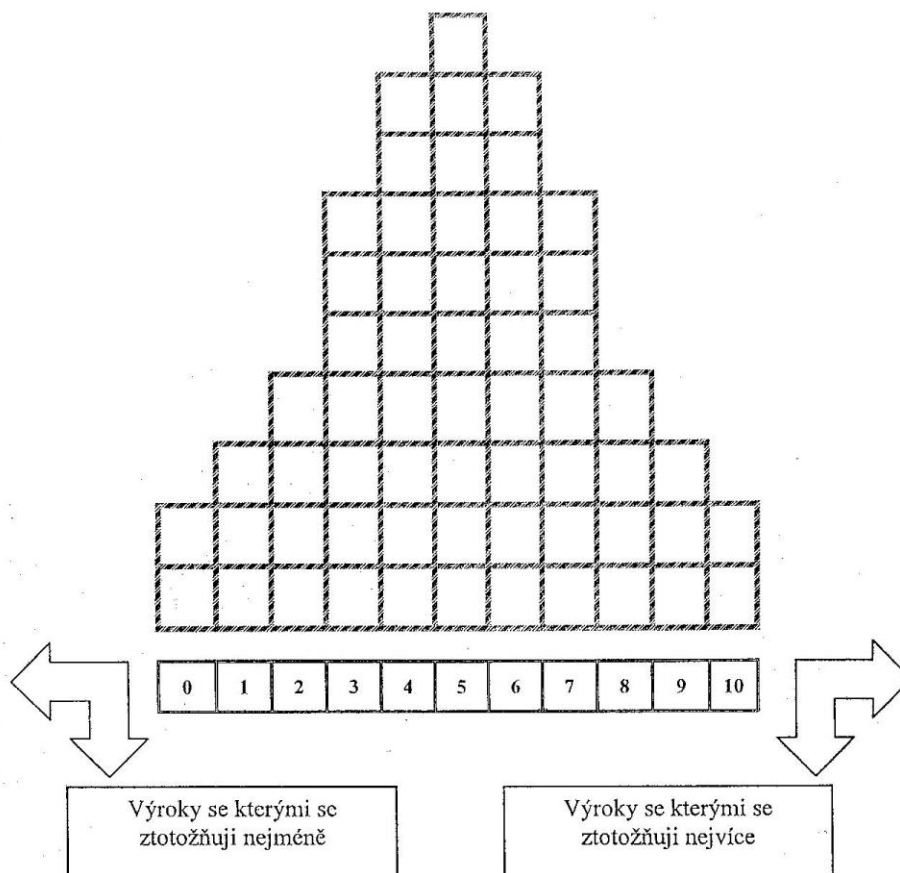
P I: Schéma třídění karet

P II: Finální výběr Q – typů

P III: Popisné statistiky: civilní sektor

P IV: Popisné statistiky: policie

PŘÍLOHA PI: SCHÉMA TRŽDĚNÍ KARET

PŘÍLOHA P II: FINÁLNÍ VÝBER Q - TYPŮ

1.	Pro Ukrajince je typické, že pracují na „černo“ a neplatí daně.	31.	Ukrajinci jsou pracovití lidé, kteří pracují v nelidských podmínkách.
2.	Díky Vietnamcům zkrachoval náš oděvní průmysl.	32.	Cizinecká policie působí na cizince příliš represivně.
3.	Multikulturní výchova je pro mě neznámý pojem.	33.	Nárůst cizinců odstraní důsledky klesající porodnosti našich občanů.
4.	Cizinci nedokáží přijmout naši kulturu.	34.	Česká veřejnost je odmítavá vůči cizincům.
5.	Měli by se zpřísnit zákony pro cizince v oblasti pobytového režimu.	35.	Vznik rasových předsudků u dětí je významně ovlivňován typem sociokulturního prostředí, v němž žijí.
6.	Menšiny by se měli podřídit většinové společnosti.	36.	Multikulturní prostředí obohacuje českou společnost.
7.	Vietnamci uzavírají fingované sňatky, aby získali české občanství.	37.	Podmínky pro získání českého občanství jsou příliš přísné.
8.	Vietnamci prostřednictvím daňových úniků „okrádají“ náš stát.	38.	Azylové středisko pro cizince v blízkosti mého bydliště nepovažuji za hrozbu.
9.	Islám ztělesňuje zlo a násilí.	39.	Činnost integračních center vnímám pozitivně.
10.	Muslimové jsou teroristi.	40.	Děti si osvojují etnické předsudky od svých rodičů a příbuzných.
11.	Integrační centra pro cizince jsou zbytečná a jejich provoz je nákladný.	41.	Cizinci trvale žijící na našem území by měli mít volební právo.
12.	Arabové prodávají v Praze drogy.	42.	Na integraci cizinců by se měla podílet i majorita.
13.	Jsem proti rasově, etnicky nebo nábožensky smíšeným manželstvím	43.	Multikulturní výchova je důležitý předmět ve školství.
14.	Menšinám se dostává příliš mnoho pozornosti.	44.	Negativní pohled na cizince si děti utváří od svých rodičů.
15.	Přistěhovalci berou Čechům práci.	45.	Migrační a integrační politika státní správy je českým občanům nesrozumitelná.
16.	Přistěhovalci šíří pohlavní choroby.	46.	K úspěšnému začlenění cizinců do naší společnosti je potřebná znalost českého jazyka.
17.	Cizinců je u nás příliš mnoho.	47.	Migrační a integrační politika státní správy je funkční a dobře nastavena.
18.	Problémy cizinců mě nezajímají.	48.	Je dobré když se cizincům poskytne výuka českého jazyka zdarma.
19.	Na integraci menšin do naší společnosti se vynaloží příliš mnoho peněz.	49.	Sociokulturní orientace v prostředí ČR patří k hlavním pilířům úspěšné integrace imigrantů.

20.	Azylové řízení je ze strany cizinců zneužíváno.	50.	Seminář o integraci menšin může být zajímavý.
21.	Pokud by bylo v blízkosti mého bydliště zřízeno azylové zařízení pro cizince, popř. zařízení pro zajištění cizinců, tak bych protestoval.	51.	Arabové byli vždy významní lékaři
22.	Uprchlíci migrují převážně z ekonomických důvodů.	52.	Zpřístupněním kvalitního vzdělání a odborné přípravy pro přistěhovalce roste počet a úroveň profesních příležitostí
23.	Vadilo by mi bydlet v sousedství s Asiaty a Ukrajinci.	53.	Počet žadatelů o azyl má klesající tendenci.
24.	Bezplatné kurzy českého jazyka pro cizince jsou v dnešní době úspor zbytečným plýtváním finančních prostředků.	54.	Zvyšování povědomí zlepšuje informovanost lidí o integraci.
25.	Po otevření hranic se necítím bezpečně kvůli přílivu cizinců.	55.	Zlepšování postavení zvyšuje zdroje a schopnosti přistěhovalců a umožňuje jim snadnějšího dosažení integrace.
26.	Dlouhodobá izolovanost českého národa, byla příčinou současného odmítavého postoje vůči cizincům.	56.	Způsob, jakým o cizincích píší sdělovací prostředky může podstatně ovlivnit všeobecně sdílené představy, které o nich česká společnost chová.
27.	Neumím si představit, že by policistou v ČR byl například občan Vietnamu nebo Ukrajiny.	57.	Na rozdíl od Čechů jsou Vietnamci více snaživí, pracovití a ctizádostiví.
28.	Migranti narušují naši českou tradiční kulturu.	58.	Původ imigranta má vliv na integrační proces. Cizinci z východních zemí mají situaci v ČR těžší, než cizinci ze zemí západních.
29.	Češi ve své podstatě nechtějí cizince mezi sebe přijmout, a proto na ně kladou neúměrně vysoké nároky.	59.	Akceptoval bych cizince jako kolegu v práci.
30.	Solidarita Čechů s lidmi postiženými válečnými konflikty či přírodními katastrofami je značná.	60.	Češi odmítají určité skupiny cizinců zejména z obav o vlastní bezpečnost.

PŘÍLOHA P III: POPISNÉ STATISTIKY: CIVILNÍ SEKTOR

Proměnná	Popisné statistiky civilní sektor				
	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Sm. odch.
Prom2	8	4,375000	1,000000	8,000000	2,263846
Prom3	8	4,000000	0,000000	7,000000	2,390457
Prom4	8	1,125000	0,000000	4,000000	1,356203
Prom5	8	2,625000	0,000000	5,000000	1,922610
Prom6	8	3,375000	2,000000	6,000000	1,505941
Prom7	8	4,625000	1,000000	7,000000	2,263846
Prom8	8	5,000000	3,000000	7,000000	1,414214
Prom9	8	4,500000	3,000000	6,000000	1,414214
Prom10	8	2,500000	0,000000	4,000000	1,414214
NProm1	8	2,750000	1,000000	6,000000	1,832251
NProm2	8	2,375000	1,000000	5,000000	1,767767
NProm3	8	4,375000	1,000000	6,000000	1,846812
NProm4	8	1,250000	0,000000	3,000000	1,388730
NProm5	8	4,750000	2,000000	8,000000	1,752549
NProm6	8	4,625000	3,000000	7,000000	1,407886
NProm7	8	4,000000	2,000000	6,000000	1,414214
NProm8	8	4,000000	2,000000	8,000000	1,851640
NProm9	8	2,500000	0,000000	5,000000	2,267787
NProm10	8	4,750000	3,000000	6,000000	1,035098
NProm11	8	4,750000	3,000000	9,000000	1,832251
NProm12	8	3,625000	0,000000	7,000000	2,559994
NProm13	8	6,500000	4,000000	9,000000	1,690309
NProm14	8	3,750000	2,000000	8,000000	2,121320
NProm15	8	3,000000	1,000000	5,000000	1,309307
NProm16	8	3,500000	2,000000	8,000000	1,927248
NProm17	8	5,875000	3,000000	10,000000	2,167124
NProm18	8	4,250000	3,000000	7,000000	1,581139
NProm19	8	2,500000	1,000000	4,000000	1,195229
NProm20	8	5,625000	0,000000	9,000000	3,502550
NProm21	8	4,500000	0,000000	7,000000	2,203893
NProm22	8	5,875000	5,000000	7,000000	0,991031
NProm23	8	5,750000	2,000000	9,000000	2,549510
NProm24	8	6,375000	4,000000	10,000000	1,846812
NProm25	8	5,500000	3,000000	10,000000	2,070197
NProm26	8	8,250000	6,000000	10,000000	1,488048
NProm27	8	7,500000	5,000000	9,000000	1,603567
NProm28	8	4,375000	1,000000	7,000000	2,386719
NProm29	8	5,250000	4,000000	7,000000	0,886405
NProm30	8	8,125000	6,000000	10,000000	1,356203
NProm31	8	7,250000	5,000000	9,000000	1,581139
NProm32	8	6,375000	4,000000	10,000000	2,559994
NProm33	8	7,125000	1,000000	10,000000	2,799872
NProm34	8	6,375000	5,000000	10,000000	1,846812
NProm35	8	6,750000	5,000000	8,000000	0,886405
NProm36	8	5,500000	2,000000	9,000000	2,203893
NProm37	8	9,250000	7,000000	10,000000	1,164965
NProm38	8	4,375000	2,000000	6,000000	1,685018
NProm39	8	6,625000	4,000000	8,000000	1,302470
NProm40	8	6,750000	4,000000	10,000000	2,121320
NProm41	8	6,000000	5,000000	9,000000	1,414214
NProm42	8	4,750000	4,000000	6,000000	0,886405
NProm43	8	5,000000	2,000000	8,000000	1,851640
NProm44	8	4,500000	2,000000	7,000000	1,414214
NProm45	8	5,500000	2,000000	7,000000	1,690309
NProm46	8	4,375000	1,000000	7,000000	1,922610
NProm47	8	5,750000	3,000000	9,000000	1,982062
NProm48	8	6,500000	5,000000	9,000000	1,195229
NProm49	8	5,375000	3,000000	7,000000	1,505941
NProm50	8	6,125000	4,000000	10,000000	1,885092
NProm51	8	6,250000	3,000000	9,000000	2,549510

PŘÍLOHA P IV: POPISNÉ STATISTIKY: CIVILNÍ SEKTOR

Proměnná	Popisné statistiky Policie ČR				
	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Sm. odch.
Prom2	8	3,625000	2,000000	6,00000	1,407886
Prom3	8	4,875000	1,000000	7,00000	2,031010
Prom4	8	2,625000	0,000000	5,00000	1,505941
Prom5	8	3,625000	1,000000	8,00000	2,875388
Prom6	8	5,500000	4,000000	8,00000	1,414214
Prom7	8	4,625000	0,000000	10,00000	3,067689
Prom8	8	6,750000	2,000000	9,00000	2,375470
Prom9	8	5,125000	3,000000	10,00000	2,100170
Prom10	8	3,500000	0,000000	10,00000	3,545621
NProm1	8	3,875000	1,000000	8,00000	2,799872
NProm2	8	5,125000	1,000000	8,00000	2,295181
NProm3	8	3,750000	1,000000	7,00000	2,052873
NProm4	8	1,500000	0,000000	5,00000	1,927248
NProm5	8	4,750000	2,000000	9,00000	2,604940
NProm6	8	3,625000	1,000000	6,00000	1,685018
NProm7	8	3,500000	1,000000	7,00000	2,203893
NProm8	8	4,625000	3,000000	7,00000	1,302470
NProm9	8	4,000000	2,000000	8,00000	2,390457
NProm10	8	6,000000	4,000000	8,00000	1,414214
NProm11	8	7,750000	4,000000	10,00000	2,121320
NProm12	8	4,375000	3,000000	7,00000	1,685018
NProm13	8	6,500000	4,000000	10,00000	1,851640
NProm14	8	4,000000	2,000000	6,00000	1,195229
NProm15	8	3,500000	2,000000	5,00000	0,925820
NProm16	8	3,375000	0,000000	5,00000	1,846812
NProm17	8	4,750000	2,000000	7,00000	1,752549
NProm18	8	5,750000	3,000000	9,00000	2,251983
NProm19	8	3,250000	0,000000	6,00000	2,121320
NProm20	8	4,875000	3,000000	7,00000	1,246423
NProm21	8	5,750000	3,000000	8,00000	1,488048
NProm22	8	6,250000	2,000000	10,00000	2,712405
NProm23	8	1,000000	0,000000	3,00000	1,069045
NProm24	8	4,375000	0,000000	8,00000	2,722263
NProm25	8	5,125000	3,000000	7,00000	1,457738
NProm26	8	8,000000	4,000000	10,00000	2,000000
NProm27	8	5,750000	1,000000	10,00000	2,712405
NProm28	8	2,250000	0,000000	4,00000	1,281740
NProm29	8	5,625000	4,000000	9,00000	1,597990
NProm30	8	5,250000	1,000000	10,00000	3,011881
NProm31	8	7,125000	5,000000	9,00000	1,642081
NProm32	8	3,375000	1,000000	6,00000	1,767767
NProm33	8	5,625000	4,000000	9,00000	1,846812
NProm34	8	6,500000	2,000000	9,00000	2,390457
NProm35	8	5,750000	3,000000	9,00000	2,121320
NProm36	8	5,750000	3,000000	10,00000	2,121320
NProm37	8	8,875000	7,000000	10,00000	1,246423
NProm38	8	4,750000	3,000000	7,00000	1,669046
NProm39	8	5,375000	3,000000	7,00000	1,597990
NProm40	8	5,375000	1,000000	7,00000	1,995531
NProm41	8	6,000000	3,000000	8,00000	2,000000
NProm42	8	4,875000	4,000000	5,00000	0,353553
NProm43	8	4,750000	2,000000	8,00000	2,121320
NProm44	8	5,500000	3,000000	8,00000	1,414214
NProm45	8	5,750000	4,000000	8,00000	1,488048
NProm46	8	5,625000	4,000000	7,00000	1,060660
NProm47	8	6,125000	4,000000	7,00000	1,125992
NProm48	8	5,250000	2,000000	7,00000	1,488048
NProm49	8	6,500000	3,000000	9,00000	1,927248
NProm50	8	6,125000	0,000000	10,00000	3,399054
NProm51	8	6,625000	4,000000	9,00000	1,767767

PŘÍLOHA P V: INFORMACE Z VÝZKUMU STEM TRENDY 4/2009

KOHO CHTĚJÍ ČEŠI ZA SOUSEDY A KOHO NE

Češi celkem bezproblémově přijímají příslušníky západních národů a také Židy. Na cizince, přicházející z východní a jihovýchodní Evropy nebo z Asie, pohlížejí však se značnou nedůvěrou. Vůbec největší odstup mají od Romů. Představa, že by měli za souseda Roma, je pro třetinu Čechů zcela nepřijatelná. Příslušníci cizích národů a etnik jsou v letošním roce vnímáni pozitivněji než v uplynulých pěti letech. Neplatí to ale o Romech – negativní postoj k Romům se v čase nemění.

Citovaný výzkum STEM byl proveden na reprezentativním souboru 1297 obyvatel České republiky starších 18 let, vytvořeném metodou kvótního výběru. Sběr dat proběhl ve dnech 1. – 6. 4. 2009 .

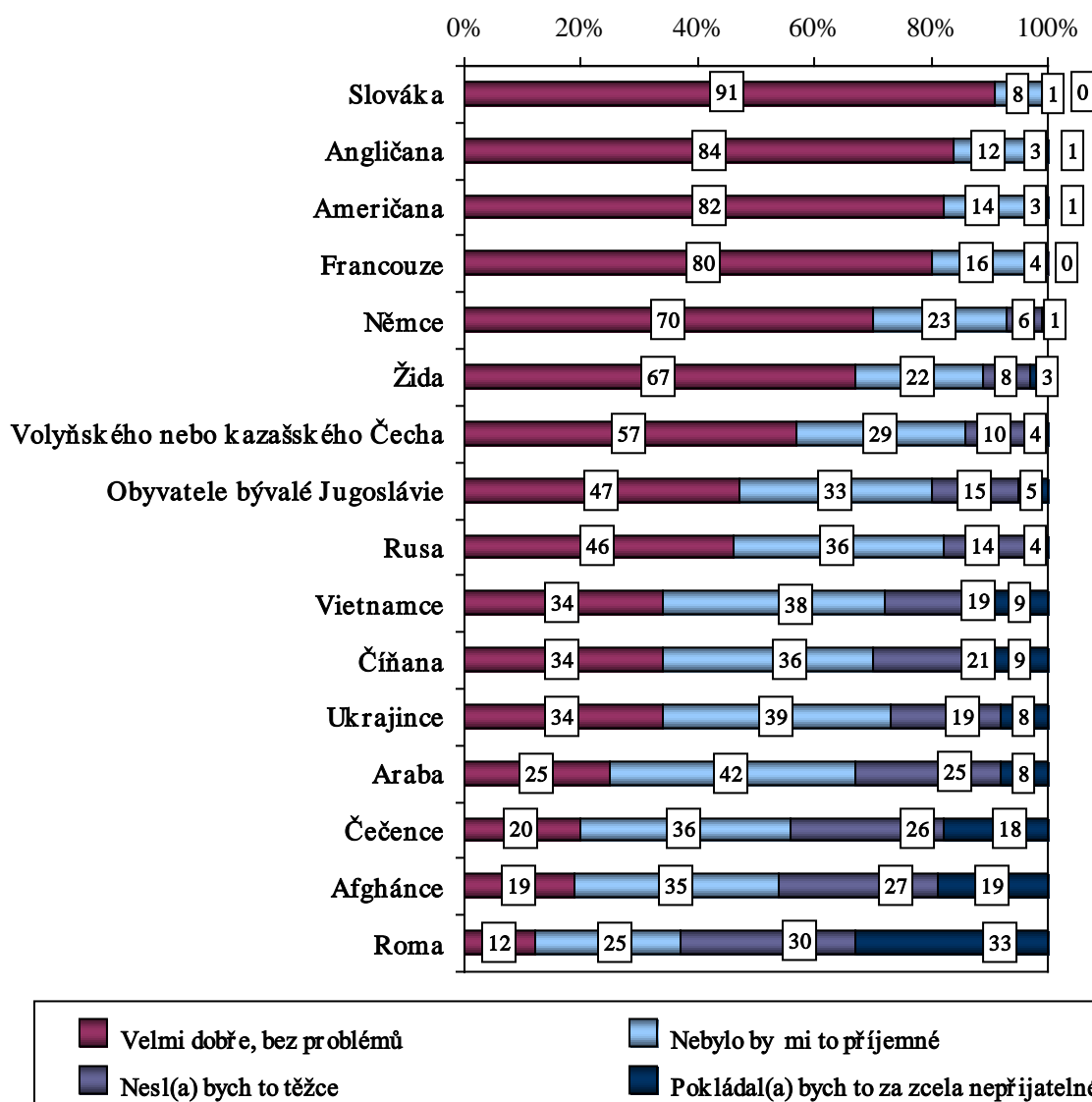
Z ostatních národů a etnik jsou tradičně nejlépe vnímáni Slováci – bezproblémový postoj k nim vyjádřilo 91 % dotázaných. Následují příslušníci západních národů: Angličané (84 %), Američané (82 %) a Francouzi (80 %). Přibližně dvěma třetinám občanů by rovněž nevadili Němci (70 %) a Židé (67 %). Více jak polovině lidí (57 %) by jako soused nevadil ani volyňský nebo kazašský Čech.

Ostatní národnosti jsou jako potenciální sousedé přijímány již převážně s nelibostí, u cizinců z bývalé Jugoslávie a Rusů relativně mírnou, u ostatních podstatně větší. Více než dvěma třetinám lidí by v různé míře vadilo, kdyby v jejich sousedství žili Vietnamci, Číňané a také Ukrajinci – národnosti sice navzájem kulturně značně odlišné, avšak v českém prostředí vnímané jako laciná pracovní síla, námezdní pracovníci či pokoutní obchodníci, kteří žijí relativně izolovaně od české společnosti a zachovávají si i v českém prostředí své kulturní návyky. Na konci pomyslného žebříčku přijatelnosti cizince-sousedů jsou příslušníci tří národů, blízkých si kulturně, s nimiž jsou navíc nejčastěji spojovány obavy z terorismu – Arabové, Čečenci a Afghánci. Pouze 12 % českých občanů by nemělo námítky, aby v jejich sousedství žili Romové, zatímco pro třetinu lidí (33 %) je takové soužití zcela nepřijatelné.

Negativní postoje k cizincům žijícím v naší zemi mají především lidé, jejichž materiální situace podle vlastního vyjádření není dobrá. S Němci, Američany, Angličany, Francouzi, Araby a Židy by na stejném místě nechtěli bydlet spíše levicově orientovaní občané, zatímco lidé orientovaní doprava zastávají častěji otevřenější postoje.

"Jak byste nesl(a), kdybyste měl(a) za souseda:"

(podíly odpovědí v %)

Pramen: STEM, Trendy 4/2009, 1297 respondentů starších 18 let

Vztah Čechů k sledovaným národům a etnikům se od počátku desetiletí, kdy jej STEM začal zjišťovat, zásadně nezměnil. V letech 2005-2008 došlo k všeobecnému mírnému poklesu kladných postojů (odpovědi: „*velmi dobře, bez problémů*“). V letošním roce jsme zaznamenali jejich celkový nárůst napříč všemi sledovanými skupinami, vyjma Romů.